

Hvordan opplever pedagogiske ledere å følge opp barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt?

En kvalitativ studie om pedagogiske leders erfaringer knyttet til oppfølging av omsorgssvikt.

INGVILD WEBB DAHL

VEILEDER

Velibor Bobo Kovac

Universitetet i Agder, 2024

Fakultet for humaniora og pedagogikk

Institutt for pedagogikk

Forfatter: Ingvild Webb Dahl

Veileder: Velibor Bobo Kovac

Sammendrag

Omsorgssvikt kan vise seg i ulike former og kan ha store negative konsekvenser for barns trivsel og utvikling. Pedagogiske ledere i barnehagen representerer en arena for støtte og omsorg.

Formålet med denne studien var å undersøke hvordan pedagogiske ledere opplever å følge opp barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt. Problemstillingen jeg har forsøkt å besvare er: *“Hvordan opplever pedagogiske ledere å følge opp barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt?”*.

Dette forskningsprosjektet er en kvalitativ studie der jeg gjennom semistrukturerte - og minifokus-intervjuer har innhentet informasjon fra informanter som har lang erfaring med å jobbe som pedagogisk leder i barnehage og følge opp omsorgssvikt. Utvalget bestod av fire informanter fra ulike geografiske områder. Alle informantene hadde jobbet som pedagogisk leder mellom 10-20 år, og alle hadde erfaring med oppfølging av omsorgssvikt. Intervjuene ble gjennomført i barnehagene, og er i etterkant blitt transkribert og analysert ved bruk av tematisk analyse.

Funnene som kommer frem i forskningsprosjektet viser kompleksiteten knyttet til arbeid med oppfølging av omsorgssvikt i barnehagen. Følsomme prosesser er involvert både i ulike samarbeid og i det direkte arbeidet med barnet. Forskningsprosjektet understreker viktigheten av å tenke helhet rundt oppfølgingen av sårbare barn, og at det er mange faktorer som påvirker hvordan kvaliteten oppfølgingen får. Mine funn viser at faktorer som barnehagens ledelse, arbeidsmiljø, organisering og ressurser, barnevernets taushetsplikt, profesjonalitet, samt støtte og veiledning til pedagogiske ledere, spiller en stor rolle i kvaliteten på oppfølgingen.

Nøkkelord: Omsorgssvikt, samarbeid, tiltak

Summary

Neglect can manifest in various ways and can have significant negative consequences for children's well-being and development. Educational leaders in nurseries represent a platform for support and care.

The purpose of this study was to investigate how educational leaders follow up with children who have been subjected to neglect. The research question I have attempted to answer is: «How do educational leaders experience following up with children who have been subjected to neglect?».

This research project is a qualitative study where I gathered information through semi-structured and mini-focus interviews from subjects who have extensive experience working as educational leaders in nurseries and following up on neglect. I chose four subjects from different geographical areas. All subjects had worked as educational leaders for 10-20 years and had experience with following up on neglect. The interviews were conducted in nurseries and were subsequently transcribed and analysed using thematic analysis.

The findings of the research project demonstrate the complexity associated with the work of following up on neglect in nurseries. There are sensitive processes in place for various ways of working interdisciplinary as well as directly with the child.

The research project emphasises the importance of considering the entirety of the follow-up of vulnerable children, and that there are many factors that influence the quality of the follow-up. My findings show that factors such as nursery management, work environment, organisation, resources, confidentiality of child welfare services, professionalism and support and guidance for educational leaders play a significant role in the quality of the follow-up.

Keywords: neglect, collaboration, measures

Forord

Da var masteroppgaven omsider ferdigskrevet, og jeg er endelig i mål. Arbeidet med masteroppgaven har vært en lærerik, krevende og spennende prosess. Gjennom dette halvåret har jeg fått muligheten til å fordype meg i et tema som jeg både engasjerer meg i, som har samfunnsrelevans, og som er viktig i fagfeltet.

Jeg ønsker å rette en stor takk til informantene som tok seg tid og delte av sine erfaringer og opplevelser rundt arbeidet med oppfølgingen av omsorgssvikt. Det har bidratt til økt forståelse av hvordan pedagogiske ledere jobber, og hvilke faktorer som er viktige for kvaliteten av å følge opp barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt.

Videre vil jeg takke veilederen min Velibor Bobo Kovac for god veiledning gjennom denne prosessen. Takk for konkrete og konstruktive tilbakemeldinger, gode råd og hvor tilgjengelig du har vært.

Takk til den fine klassen min på Universitetet i Agder og familien min. Takk for gode samtaler, oppmuntring og støtte. Videre vil jeg takke mine kontaktpersoner for hjelp til rekruttering av informanter.

Kristiansand, mai 2024

Ingvild Webb Dahl

Innholdsfortegnelse

Innhold

Sammendrag.....	ii
Summary	iii
Forord.....	iv
1.0 Innledning.....	1
2.0 Teoretisk ramme.....	3
2.1 Omsorgssvikt.....	3
2.2 Konsekvenser av omsorgssvikt.....	5
2.3 Barnehagens formål og oppgaver.....	8
2.4 Betydningen av kvalitet i det pedagogiske tilbudet.....	9
2.5 Teoretisk ramme.....	10
2.6 Ulike former for samarbeid i barnehagen	12
2.6.1 Kollegasamarbeid	12
2.6.2 Tverrprofesjonelt samarbeid	13
2.6.3 Foreldresamarbeid.....	14
3.0 Metode	16
3.1 Kvalitativ forskningsmetode	16
3.2 Vitenskapsteoretisk tilnærming.....	16
3.3 Kvalitativt forskningsintervju	17
3.3.1 Pilotintervju.....	17
3.3.2 Utvalg.....	17
3.3.3 Utforming av intervjuguide.....	17
3.4 Datainnsamling.....	18
3.5 Validitet og reliabilitet	19
3.6 Etikk.....	20
3.7 Analyse og bearbeiding av datamaterialet.....	22
3.7.1 Transkribering.....	22
3.7.2 Tematisk analyse	23
4.0 Presentasjon av funn.....	25
4.1 Forståelse av begrepet omsorgssvikt	25
4.2 Oppfølging av omsorgssvikt.....	27
4.3 Ulike samarbeid.....	30
4.3.1 Samarbeid med kollegaer	30
4.3.2 Tverrfaglige samarbeid.....	31

4.3.3 Foreldresamarbeid.....	33
5.0 Diskusjon	34
5.1 Hvilke refleksjoner har pedagogiske ledere rundt begrepet omsorgssvikt og barns utvikling?	34
5.2 Hvordan opplever informantene rollen som pedagogisk leder, i oppfølging av omsorgssvikt?	36
5.3 Hvordan fungerer ulike samarbeid rundt et barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt?	39
5.3.1 Kollegasamarbeid	39
5.3.2 Tverrfaglig samarbeid	40
5.3.3 Foreldresamarbeid.....	41
6.0 Avslutning	42
6.1 Studiens viktigste funn	42
6.2 Studiens begrensninger og styrker	44
7.0 Konklusjon	45
8.0 Litteraturliste	46
9.0 Vedlegg	52
Vedlegg 1: Informasjonsskriv.....	52
Vedlegg 2: Godkjennelse fra SIKT	55
Vedlegg 3: Intervjuguide	57

1.0 Innledning

Konsekvenser av omsorgssvikt er veldokumentert i både nasjonal (Hafstad et. al., 2020; Bendixen et. al., 1994) og internasjonal (f.eks. Al Odharyana et. al., 2013) litteratur. Barn som blir utsatt for omsorgssvikt har større sannsynlighet for å få helsemessige, kognitive, emosjonelle og sosiale konsekvenser senere i livet (Avdibegovic & Brkic, 2020). I barndommen skjer de fysiske og psykiske forandringene raskere og er av mer omfattende art enn senere i livet. Det betyr at utviklingsprosessene som skjer i barndommen, vil ha avgjørende betydning for ungdomsår, voksenalder og alderdom. Tidlig intervensjon gir muligheten til å håndtere vansker hos barn så tidlig som mulig, og bidrar til å hindre at problemene eskalerer og blir mer alvorlige over tid. Ved å gi økt støtte kan man hjelpe barnet med å utvikle ferdigheter og mestre utfordringer som kan ha positiv innvirkning på deres daglige liv og fremtidsmuligheter.

Barnehagen representerer sammen med familie og venner en av de sentrale arenaene for barns utviklingsprosesser (Bronfenbrenner & Morris, 2007). En av grunnene til dette er fordi ansatte i barnehager kommer inn som signifikante voksne i barns liv på et tidlig tidspunkt, og kan bidra til at sårbare barn og foreldre får god hjelp (Johannessen, 2020). Tiden i barnehagen strekker seg over flere år og faller sammen i en tid i livet der mennesker er spesielt mottakelige for påvirkning av miljøet. Alvorlig omsorgssvikt kan få store følger for et barns utvikling og fungering, men barnet kan også få sin skjevutvikling korrigert dersom omsorgsbetingelsene bedres, og det tidlig settes inn riktige tiltak. Synet på at et uheldig utgangspunkt i barndommen kan korrigeres senere i livet, er også støttet i faglitteratur. Masten (2015) forklarer for eksempel at barnehager kan by på positive erfaringer som kan veie opp eller kompensere for negative erfaringer, slik at den samlede risikoen blir mindre. Trygge og kjærlige omsorgsrelasjoner, forklarer Nordanger og Braarud (2017) at kan gi barn som har levd under omsorgssvikt en positiv utvikling. Dette skyldes at hjernen er bruksavhengig og plastisk. På lignende vis forklarer Bjørnæs (2008) at hjernen kan restituere etter skade. Summen av dette understreker viktigheten av å undersøke hvordan pedagogiske ledere følger opp, og opplever arbeidet rundt omsorgssvikt.

Pedagogiske ledere kan ha en avgjørende rolle i å skape et stimulerende og trygt læringsmiljø, samtidig som de skal støtte personalet og samarbeide med foreldre. Pedagogiske ledere står

overfor komplekse utfordringer knyttet til oppfølgingen av barn som har vært utsatt for omsorgssvikt, og er i denne forbindelse med i ulike samarbeid. Dette omfatter samarbeid med foreldre, kollegaer og tverrfaglige aktører. Av særlig betydning er et godt samspill mellom alle involverte parter for å ivareta barnets behov på best mulig måte. Tatt i betraktning at omsorgssvikt er et sensitivt tema, kan arbeidet med oppfølgingen skape usikkerhet hos pedagogiske ledere og hvordan de kan forholde seg til både barnet, og aktørene i de ulike samarbeidene. Det finnes få nasjonale vitenskapelige studier som er publisert i vitenskapelige tidsskrifter om oppfølging av omsorgssvikt i barnehagekontekst. Imidlertid finnes det internasjonal forskning om hvordan man kan støtte barn som er blitt utsatt for traumatiske hendelser som omsorgssvikt (Holmes et. al., 2015). Det er skrevet mange studentoppgaver om temaet omsorgssvikt og barnehage, hvor de aller fleste retter søkelyset på avdekking av omsorgssvikt i barnehagen (for eks. Kvittingen & Erdal, 2019). Det er imidlertid lite forskning på oppfølgingen av omsorgssvikt, etter at den er avdekket. Med utgangspunkt i ovenfor skissert bakgrunn, undersøker denne studien derfor følgende problemstilling:

Hvordan opplever pedagogiske ledere å følge opp barn som har vært utsatt for omsorgssvikt?

Ved studien undersøker jeg følgende forskningsspørsmål:

1. Hvilke refleksjoner har pedagogiske ledere om omsorgssvikt som begrep, og hvor går grensen for bekymring?
2. Hvordan oppleves det å være i rollen som pedagogisk leder i arbeid med oppfølgingen av barn som har vært utsatt for omsorgssvikt?
3. Hvordan opplever pedagogiske ledere ulike samarbeid i oppfølgingen av barn utsatt for omsorgssvikt?

Med denne problemstillingen undersøker jeg pedagogiske lederes rolle og erfaringer i arbeidet med oppfølgingen av barn som har vært utsatt for omsorgssvikt. For å introdusere temaet, er det første forskningsspørsmålet basert på refleksjoner rundt temaet omsorgssvikt, og hvor grensen går for at pedagogiske ledere blir bekymret for et barns utvikling. Det blir også vektlagt om de ser et skille mellom normalutvikling og utviklingen til barn utsatt for omsorgssvikt. Videre undersøker jeg hvordan det oppleves å være i rollen som pedagogisk leder i arbeid med oppfølgingen. Jeg undersøker hvilke utfordringer som kan oppstå i arbeidet, og hva som skal til for å lykkes når man arbeider med barn utsatt for omsorgssvikt.

Til slutt undersøker jeg pedagogiske lederes erfaringer knyttet til ulike samarbeid i oppfølgingen. Dette innebærer samarbeid som foreldresamarbeid, kollegasamarbeid, samt tverrfaglig samarbeid.

2.0 Teoretisk ramme

2.1 Omsorgssvikt

Omsorgssvikt er et sammensatt, mangefasettert og smertefullt fenomen, og definisjonen av omsorgssvikt varierer (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Definisjonen vil være noe kontekstavhengig da vi har ulike kulturelle normer og regler. Uavhengig av kontekst er omsorgssvikt et asymmetrisk forhold mellom barn og voksne, og handler blant annet om lidelser, mangler og savn hos forsvarsløse barn (Killen, 2016). Omsorgssvikt har et spenn fra mishandling og drap til en mer subtil psykisk omsorgssvikt som at barn vokser opp med omsorgspersoner som svikter i å gi empati og kjærlighet. Det kan også handle om barn som vokser opp med uforutsigbare voksne, hvor årsaken kan være rus, psykiatri eller andre forhold som gjør at den voksnes behov prioriteres før barnets (Haug, 2022). Det er også andre faktorer som nevnes i litteraturen som kan føre til at barn ikke får den omsorgen de behøver. Fattigdom eller psykisk utviklingshemmede foreldre er eksempler (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Barn kan også bli utsatt for omsorgssvikt i nettverket sitt eller av offentlige instanser, men i denne studien rettes søkelyset mot omsorgssvikt av foreldrene. Statistisk sett involverer omtrent 20 % av tiltakene i barnevernet inngripende tiltak som omsorgsovertakelse. De gjenværende 80 % består av ulike hjelpetiltak som regnes som mindre inngripende. Denne statistikken indikerer at det de sistnevnte barna og foreldre som barnehageansatte vil møte flest av (SSB, 2021b, i Haug, 2022).

I litteraturen skilles det mellom fire former for omsorgssvikt; barn som blir utsatt for vanskjøtsel, fysiske overgrep, psykiske overgrep og seksuelle overgrep (Killen, 2016). Internasjonale studier viser også til en inndeling av fysiske og psykiske overgrep, men legger til “educational neglect” (Stoltenborgh et. al., 2013). Educational neglect/pedagogisk omsorgssvikt inkluderer blant annet å unnlate å melde et barn i skolepliktig alder på skolen, tillate stort fravær fra skolen og unnlate å ivareta spesielle opplæringsbehov. I norsk kontekst er firedelingen mest vanlig. Vanskjøtsel som i den engelske litteraturen omtales “neglect” omfatter både mangel på fysisk omsorg og dekning av barnets kognitive, emosjonelle og

sosiale behov. Dette er en av de vanligste formene for omsorgssvikt (Endom, 2014). Slike saker kan være komplekse og være preget av generell svikt når det gjelder matstell, hygiene og kommunikasjon mellom barn og foreldre (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Det finnes to ulike former for følelsesmessig vanskjøtsel. Den ene formen kan enten vise seg gjennom ernæring, materiell, medisinsk og sosial vanskjøtsel, eller den kan skjules ved hjelp av en overdreven tilfredsstillelse av ernæring materielle, medisinske og sosiale behov (Klette, 1998). Den andre formen er vanskeligere å oppdage, fordi man ikke tilsynelatende kan se at et barn får mat istedenfor kjærlighet fra sine foreldre. Vanskjøtsel påvirker barnets utvikling på mange områder, både kognitivt, emosjonelt, sosialt, atferd og fysisk utvikling (Killen, 2016). Vanskjøtsel kan variere i omfang og grad i ulike perioder (Johannessen, 2020).

Fysisk omsorgssvikt omfatter at barn blir skadet enten ved en aktiv handling eller ved manglende tilsyn (Killen, 2016). Blåmerker hos barn er et vanlig fenomen, men det er hvor blåmerkene er plassert på barnets kropp, barnets alder, og foreldrenes forklaringer som skal legges merke til i denne sammenhengen (Johannessen, 2020). Synlige tegn på et påført traume som blåmerker og brannsår hos barn, vekker forferdelse i oss. Det er like viktig å huske på barnets smerte, angst, hjelpeløshet og fortvilelse, ved å bli utsatt for vold av dem som skulle beskyttet det. Det er heller ikke alle fysiske skader som gir ytre tegn (Killen, 2016). Fysiske overgrep er ofte sterkt tilknyttet til psykiske overgrep (Johannessen, 2020). Den psykiske skaden og den følelsesmessige atmosfæren hvor de fysiske overgrepene finner sted, er gjennomgripende og med langvarig karakter. Fysiske skader er stort sett er forbigående. Det er følelsesmessige og kognitive prosesser, både for hvordan barnet opplever overgrepet, hva det kan ha gjort for å fortjene å ha det slik, samt hvordan det bør handle for å ikke utløse flere fysiske overgrep (Killen, 2016). Det er ofte helsepersonell som oppdager større fysiske skader som bruddskader i tidlig alder, men det er likevel barnehagen som må forholde seg til de konsekvenser den fysiske omsorgssvikten gir for barnets videre utvikling (Johannessen, 2020).

Psykisk omsorgssvikt omfatter barn i svært forskjelligartede livssituasjoner. Det vil si at det kan forekomme i mange ulike situasjoner og få ulike konsekvenser for barnets utvikling (Johannessen, 2020). Verdens helseorganisasjon definerer psykisk vold som “omsorgsgiveratferd som formidler til barnet at han eller hun er verdiløs, mangelfull uelsket, i fare eller kun verdifull i den grad hun eller han oppfyller andres behov” (Killen, 2016, s. 48). Psykiske overgrep er vedvarende, koniske atferdsmønstre overfor barnet, som blir et

dominerende trekk ved barnets liv (Garbarino et al., 1986; Iwaniec, 1995). Noen eksempler på dette kan være at barnet blir avvist eller ignorert, at foreldrene forholder seg fiendtlig til barnet, eller beskriver barnet på en krenkende måte (Lundèn, 2010). Fagfolks kunnskap om ulike tilknytningsstiler kan bidra til å gjøre de psykiske overgrepene synlige i tidlig alder.

Seksuelle overgrep er en handling som barnet ikke kan forstå og heller ikke gi samtykke til (Schechter & Roberge, 1976). Handlingen krenker barnets integritet, og forgriperen utnytter barnets avhengighet av voksne og sin egen maktposisjon. Handlingen baserer seg primært på den voksnes behov og aktiviteten er ulovlig (NKVTS). Barnet er heller ikke i stand til å forstå rekkevidden av disse aktivitetene. Den voksne bruker barnet til å dekke sine egne seksuelle behov og maktbehov (Finkelhor, 1986; Søftestad, 2008). Straffeloven deler seksuelle overgrep i ulike kategorier og understreker at alle former for seksuell kontakt mellom barn og omsorgspersoner er forbudt (Killen, 2016). Noen barn vil vise dette gjennom detaljert kunnskap om voksen seksualitet som kan vise seg gjennom lek. Andre vil regredere og vise en atferd som er normal på et tidligere alderstrinn, som å tisse på seg eller snakke babyspråk. Regresjon er imidlertid også vanlig hos barn som er utsatt for andre angstfylte situasjoner. Familielkriser, overgangen fra å være hjemme til å begynne fulle dager i barnehagen eller lignende. Det kan derfor være vanskelig å vite hva som skyldes atferden (Killen, 2016). Oppsummert er det klart i litteraturen at omsorgssvikt er et komplekst fenomen. På tross av at man gjerne skiller mellom ulike former for omsorgssvikt, er det mange overlapper og sammenkoblinger mellom flere av dem.

2.2 Konsekvenser av omsorgssvikt

Ulike former for omsorgssvikt kan gi ulike konsekvenser (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Uavhengig av form, viser forskning at omsorgssvikt kan gi både kortsiktige og langsiktige konsekvenser for barnet. Omsorgssvikt kan gi nevrobiologiske konsekvenser, forsinket fysisk utvikling, skade på sentralnervesystemet, kognitiv funksjon og lærevansker (Wisdom, 2013). Det kan også gi psykiske vansker og atferdsproblemer (Al Odhayani et. al., 2013). I tillegg kan omsorgssvikt føre til sosiale problemer med relasjoner til jevnaldrende, og føre til at barnet deltar i færre sosiale interaksjoner med andre barn. Omsorgssvikt kan også øke risikoen for kriminalitet, rus- og alkoholproblemer. Forskningsstudier viser at omsorgssvikt kan gi psykiske lidelser som depresjon og posttraumatisk stresslidelse (Wisdom, 2013). Forskning indikerer at voksne som har blitt utsatt for omsorgssvikt i barndommen har lavere utdanningsnivå, lavere inntekt og færre eiendeler enn andre, og at omsorgssvikt kan gi varige

økonomiske konsekvenser (Currie & Wisdom, 2010). Konsekvensene kan med andre ord være mange, og store.

Utrygg tilknytning er ofte en konsekvens av omsorgssvikt, og viser seg i ulike former (Bowlby, 1979). Når barn opplever at omsorgspersonene utsetter dem for omsorgssvikt, blir omsorgspersonene barnets frykt, istedenfor barnets beskyttelse (Nordanger & Braarud, 2017). Barn som for eksempel utvikler desorganisert tilknytning trekkes både mot nærhet, og drives mot flukt fra omsorgspersonene sine. De vil derfor kunne ha tendenser til å både trekke seg tilbake for å isolere seg fra andre, eller være ukritiske til ukjente (Klette, 2008). Barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt har ofte emosjonelle skader og har et stressresponsystem som over lengre tid er blitt overbelastet. Dette fører til at barnets atferd er innstilt på overlevelse og ikke fornuft (From & Ringen, 2020).

Omsorgssvikt fører ofte til negativ emosjonell utvikling ved at barnet har opplevd traumer og/eller følelsesmessig stress. Relasjoner er ofte vanskelige, og omsorgssvikt kan hindre utviklingen av gode sosiale ferdigheter, samt evnen til å samhandle med jevnaldrende. Dette gjør det vanskelig å bygge og opprettholde vennskap. Den kognitive utviklingen kan også bli negativt påvirket på grunn av mangel på stimulering og omsorg. Problemløsning, språkutvikling, og oppmerksomheten er ofte lavere hos barn som lever under omsorgssvikt. Barn som lever under omsorgssvikt, har økt risiko for å utvikle atferdsproblemer og aggresjon, eller tilbaketrekking (Nordanger & Braarud, 2017). Dette kan gjøre det vanskelig å tilpasse seg i barnehagen. Den fysiske helsen kan også bli påvirket gjennom manglende tilgang til riktig ernæring, medisinsk behandling eller boforhold som fører til helseproblemer. Alt dette påvirker barnets utvikling og læring. Selvfølelsen kan være lav, og de har økt risiko for å utvikle lærevansker som dysleksi, ADHD eller andre spesifikke og generelle lærevansker. Nyere forskning viser at det er sammenheng mellom barnets tilknytningsstil og hvilke mestringsstrategier det bruker i hverdagen utfra sine forutsetninger (Johannessen, 2020). Tidlig tilrettelegging av støttetiltak kan hjelpe barn i risiko med å oppnå sitt fulle potensiale, og bidra til at barnet får det bedre både i barnehagen og i livet generelt.

Når barn opplever hendelser som er så overveldende, skremmende, intense og uforståelige at det ikke er mulig å forstå, kan det oppstå et traume. Dersom omsorgspersonene utfører vold eller overgrep gjentatte ganger, over tid kalles det komplekse traumer (Andersen, 2014). Barn som lever under omsorgssvikt, kan få utviklingstraumer. Når et barn har et høyt stressnivå

over tid, kan det bremse utviklingen både psykisk og fysisk. Stressnivået og reaksjonsmønstrene på barnets trigger kan være høyt. Den nevrologiske hjerneutviklingen til barnet blir preget, som igjen kan føre til at toleransevinduet og reguleringssystemet til utviklingstraumatiserte barn er spesielt smal (Nordanger & Braarud, 2017). Barn i barnehagealder bruker gjerne atferd som sin uttrykksmåte i hvordan de har det. De har gjerne noen mestrings- og overlevelsesstrategier på bakgrunn av omsorgssituasjonen hjemme eller ting de har opplevd. De kan ha en overdreven tilpasset strategi hvor de forsøker å dekke til hvor alvorlig situasjonen er. En annen overlevelsesstrategi er den utagerende strategien med aggressiv og destruktiv atferd (Haug, 2022).

Vanskjøtsel kan føre til fysisk og motorisk dårlig vekst, lav vekt, dårlig stelt hud med utslett og infiserte sår. Barn som er utsatt for vanskjøtsel kan ha slapp muskulatur, og generelt sen motorisk utvikling. Spise- og søvnvansker er mer vanlig, og de kan ha lite mimikk og blikkontakt. Disse barna er ofte lite reservert for fremmede mennesker, er vanskelig å trøste, og ofte urolige. I litt eldre barnehagealder finner man to hovedmønstre i reaksjoner; passivt og aktivt. De passive barna er lite nysgjerrige, har manglende energi og tar ikke initiativ. De aktive barna er urolige og rastløse (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Fysiske overgrep kan både gi fysiske og psykiske skader. Karandikar et al. (2004) gir en gjennomgang av oppfølgingsundersøkelser om fysiske overgrep. Barn utsatt for fysisk omsorgssvikt har ofte alvorlige skader og spesialpedagogiske behov. De fysiske skadene er ofte forbigående på tross av smertene, mens den psykiske skaden i et omsorgsmiljø som er preget av fysiske overgrep, er gjennomgripende og gir langvarige konsekvenser. Psykiske overgrep gir ikke synlige påførte skader, men kan være minst like ødeleggende som andre former for omsorgssvikt (Killen, 2016). Når det gjelder seksuelle overgrep, viser forskning til at jo nærmere overgriperens forhold er til barnet, og jo tidligere overgrepene blir innledet, desto større blir problemene. Alvorlighetsgraden av overgrepet er også med å øke sannsynligheten for psykiske vansker i voksen alder. Mange barn som har opplevd seksuelle overgrep kan reagere med å ta avstand fra nære forhold og møte andre med mistillit og avstand (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Forsker Iris Steine (2019) viser til en omfattende mengde studier som dokumenterer at seksuelle overgrep i barndommen ofte gir mangedoblet risiko for posttraumatisk stresslidelse, depresjon, angstlidelser, søvnvansker, lav selvfølelse, problemer med nære relasjoner og rusproblemer. En traumatiserende hendelse kjennetegnes ved når vår egen eller våre næres liv og helse trues. Slike hendelser kan, men behøver ikke, å resultere i akutte og langsiktige konsekvenser for den det gjelder (Helsedirektoratet, 2016). Det vil si at

det ikke er gitt at et barn blir varig skadelidende hvis det lever under omsorgssvikt eller alvorlige livsbelastninger. Barnets iboende ressurser eller sårbarheter, aspekter ved selve hendelsene, og hvilken omsorgssituasjon barnet lever under totalt sett, er forhold som spiller inn. Hvert traume øker alvorlighetsgraden for funksjonsnivå og helsekonsekvenser på lang sikt (Copeland et al., 2018). De mest skadelige stressbelastningene er de som foregår over tid, som skjer i tidlige leveår, og som påføres barnet i dets omsorgsbasis (Nordanger & Braarud, 2017). Hvis flere former for omsorgssvikt forekommer samtidig, vil konsekvensene for den psykiske og fysiske helsen bli større (Felitti et al., 1998).

2.3 Barnehagens formål og oppgaver

Omsorg er en del av barnehagens kjerneoppgaver, og det å møte barns behov for omsorg er en av flere verdier som skal gjenspeiles i barnehagen. Pedagogiske ledere har ansvar for å tilrettelegge for alle barn, og skal sette i verk og lede arbeidet i godt faglig skjønn med oppfølgingen av omsorgssvikt. Den pedagogiske lederen skal også veilede og sørge for at barnehageloven og rammeplanen oppfylles gjennom det pedagogiske arbeidet. Det er også pedagogiske leders ansvar å lede arbeidet med planlegging, gjennomføring, dokumentasjon, vurdering og utvikling av arbeidet i barnegruppen eller innenfor de områdene han/hun er satt til å lede (Kunnskapsdepartementet, 2017). Studier på barns tilknytning til profesjonelle omsorgspersoner i barnehagen viser at tilknytningen barnet har til ansatte mest sannsynlig kan kompensere for utrygg tilknytning mellom barn og foreldre (Hagström, 2010). Når barn blir utrygge på grunn av sine omsorgspersoner, skjer det en svikt i barnets tilknytningssystem. Gjennom samregulering, samt å erfare beskyttelse og trøst, bygges strukturene i hjernen opp slik at barnet kan utvikle evner til følelsesregulering (Johannessen, 2020). Dette er noe de ansatte i barnehagen kan bidra til.

Barnehagen er i tillegg lovpålagt ved sin opplysningsplikt å melde fra til barnevernet dersom det er grunn til å tro at et barn blir utsatt for omsorgssvikt jf. Barnehageloven (2005, § 46). Foreldre som ikke gir barnet en god nok omsorg, vil som alle andre foreldre, være ulike. Det samme gjelder ansatte i barnehager. De har ulike bakgrunner og personligheter, noe som vil påvirke samarbeidet mellom foreldre og ansatte i barnehagen. Formålsparagrafen og rammeplanen pålegger barnehagen å samarbeide med foreldre (Kunnskapsdepartementet), og et godt foreldresamarbeid krever personlig kompetanse og profesjonalitet (Haug, 2022).

Barnehagen er på denne måten både pliktig og viktig for å støtte barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt.

2.4 Betydningen av kvalitet i det pedagogiske tilbudet

Masten (2015) argumenterer for at ansatte i barnehager kan by på positive erfaringer som kan veie opp eller kompensere for andre negative erfaringer for barn utsatt for omsorgssvikt, og representere en viktig arena for barns resiliens og positiv utvikling. Det er imidlertid avgjørende at kvaliteten på det pedagogiske tilbudet i barnehagen er god, og at de ansatte i barnehagen har visse egenskaper som bidrar positivt til barnet. Høy kvalitet innebærer blant annet forholdet mellom antall barn per voksen. Jo færre barn per voksen, jo høyere betraktes kvaliteten. Faktorer som at de ansatte har høyere utdanning, et positivt barnesyn og lang erfaring, blir også betraktet som høy kvalitet. Disse faktorene kan øke kvaliteten ved å bidra til et trygt og stimulerende miljø (NICHD Early Child Care Research Network, 2000). Høy kvalitet har også vist seg å være spesielt positivt for sårbare barn (Brandlistuen m.fl., 2015). Personalet i barnehagen har en viktig funksjon som kompletterende og kompenserende tilknytningspersoner (Haug, 2022). En internasjonal studie viser at en trygg tilknytning til personalet i barnehagen beskyttet barn fra familier med lav sosioøkonomisk status som hadde høyere stresshormoner (Eckstein-Madry et. al., 2020). Forskning viser at barn som tilbringer tid i høykvalitetsbarnehager utvikler bedre kognitive og sosiale ferdigheter sammenlignet med barn som går i barnehager med lavere kvalitet (NICHD Early Child Care Research Network, 2000). Kvaliteten i barnehagen kan altså fremme utvikling av beskyttende egenskaper hos de barna som er i risiko.

Barn som utsettes for omsorgssvikt, uavhengig av kategoriene vanskjøtsel, fysisk vold og seksuelle overgrep, blir samtidig utsatt for psykiske overgrep i varierende grad. Dette kan vise seg på ulike måter ved at barnet blir redd og engstelig i utrygge omsorgssituasjoner (Johannessen, 2020). Det er dermed sentralt at de ansatte i barnehagen skaper en trygg atmosfære og omsorgssituasjon for barnet. Det er trygt for barna å ha noen voksne i barnehagen som vet om deres situasjon. På denne måten kan de ansatte møte barnets følelsesmessige reaksjoner med en større forståelse (Johannessen, 2020).

Relasjonskompetanse er avgjørende i arbeid med sårbare barn. Dersom et barn åpner opp om en opplevd situasjon av omsorgssvikt, er det ifølge Haug (2022) viktig at barnehagens ansatte gir bekreftelse samtidig som de formidler et ønske om å bistå barnet. Et av barnehagens mål

bør være å unngå at barnet havner i en lojalitetskonflikt mellom hjemmet og barnehagen, som påpekt av Kunnskapsdepartementet (2017). Profesjonelle kan oppleve utfordringer knyttet til sensitive temaer som berører et barns omsorgssituasjon. Det er likevel viktig å ta denne utfordringen på alvor og tørre å snakke med barnet, da barnet har erfaringer fra denne omsorgssituasjonen. De voksne må ta initiativ og være forberedt på å håndtere disse temaene på en konstruktiv måte. Siden en konsekvens av omsorgssvikt kan være vansker i sosiale relasjoner, kan personalet i barnehagen bidra ved systematisk arbeid med samspill og lek (Johannessen, 2020). I faglig litteratur anbefales det at personalet engasjerer seg i barnets følelser og opplevelser, og er tilgjengelig for barnets uttrykk for å skape positive relasjoner med andre (Ohman, 2012). Barna trenger voksne som er tålmodige og rolige, og som tåler barnets emosjonelle uttrykk (Johannessen, 2020).

I arbeidet med omsorgssvikt er det viktig at ansatte i barnehager både har kompetanse, men også personlige egenskaper for å møte barnet på en god måte. I teorien er det mange begreper som er assosiert med dette. En av dem er empati. Empati handler om å møte barnet og ha et oppmerksomt nærvær, og ha evnen til å leve seg inn i hvordan den andre har det (Tjersland et al., 2013). Det er av stor betydning at barnehagen er bevisst på ulike mestrings- og overlevelsesstrategier barnet viser gjennom sin atferd, slik at de på best mulig måte kan forstå og hjelpe dem. Å synliggjøre, trygge og anerkjenne barn utsatt for omsorgssvikt kan ha avgjørende betydning. Barna trenger anerkjennelse når de lykkes, og trygghet og synliggjørelse i situasjoner der de forventer kritikk eller avvisning (Killen, 2017). Barnehageansatte bør ikke lage strategier for grensesetting isolert, fordi det har en nær sammenheng med det positive samspillet som bør prioriteres (Drugli, 2018). Det å bryte tabubelagte temaer, snakke med barnet, hjelpe barnet å gjøre livet mer forståelig og forutsigbart, hjelpe barnet til å leke og mestre, er alle sentrale faktorer (Haug, 2022).

2.5 Teoretisk ramme

De nødvendige overnevnte begrepene for å sikre et godt pedagogisk tilbud baserer seg på ulike teorier, som blant annet teorien Circle of Security/trygghetssirkelen. Trygghetssirkelen omfatter mange av de nødvendige egenskapene hos barnehageansatte. Teorien forklarer hvordan barnas omsorgspersoner må være oppmerksomme på barnets behov, og hvordan omsorgspersonene skal være en trygg base når barnet utforsker verden (Marvin et al., 2002). Når de ansatte i barnehagen har god relasjonskompetanse og jobber utfra trygghetssirkelen, er

de i bedre posisjon til å hjelpe barn med samregulering. Samregulering vil gi stor betydning for barnets psykiske helse, læring og sosiale utvikling (Haug, 2022). Ifølge faglitteraturen er dette hensiktsmessig for å hjelpe barn inn i toleransevinduet. Toleransevinduet omhandler variasjoner i aktivering som et slags spenn som representerer optimal aktivering (Siegel, 2020). Barn utsatt for omsorgssvikt har ofte et smalere toleransevindu enn hos jevnaldrende (Nordanger & Braarud, 2017), og betydningen av den viktige voksenrollen blir desto større. Når ansatte i barnehagen jobber med barn som er blitt utsatt for traumer, er evidensbasert traumefokusert behandling anbefalt (Carr et. al., 2020). Traumebevisst tilnærming baserer seg på kunnskap om hvordan hjernens utvikling kan påvirkes av traumatisering, og hvilke behov barn med slike erfaringer har (Andersen, 2014). Trygghet, relasjon og følelsesregulering er de tre grunnpilarene i traumebevisst omsorg, og er det omsorgsarbeidet hviler på (Bath, 2008).

Det å være en viktig voksen for sårbare barn kan være givende og gi følelsen av at man kan utgjøre en forskjell. Samtidig kan det være belastende å stå i utfordrende situasjoner og bekymringer over tid, og det kreves mye øvelse og veiledning for å kunne arbeide med regulering og relasjonsbygging med barn som ikke har fått tilstrekkelig god foreldreomsorg (From & Ringen, 2020). Forskning viser at de som arbeider med omsorgssvikt har økt risiko for å oppleve utbrenthet (Salloum et. al., 2015). Barnets uregulerte atferd er ofte vanskelig å tolke, og den voksne kan oppleve stress eller gjenta barnets uhensiktsmessige atferd ved å selv reagere med aktiv eller passiv aggresjon (From & Ringen, 2020). Personalet kan få følelsesmessige reaksjoner, endringer i tankemønstre, og tenke at vedkommende ikke passer til å arbeide med barn utsatt for omsorgssvikt (Søftestad, 2014, s. 117). Forskning viser at arbeid med traumatiserte barn kan vekke overveldende følelser i personalet, og støtte eller reflekterende team kan være avgjørende for at personalet skal kunne stå i arbeidet rundt barn utsatt for omsorgssvikt (Osofsky, 2009). Personalet kan få vikarierende traumatisering som oppstår som en kumulativ virkning etter arbeid med traumatiserte barn (McCann & Pearlman, 1990). Vikarierende traumatisering er en gradvis kumulativ prosess, med økende reaksjoner når man er involvert i saker som omhandler omsorgssvikt. Pedagogiske lederes empatiske evner gjør dem sårbare for emosjonell smerte som i verste fall kan føre til traumerelaterte plager (Berge, 2005).

2.6 Ulike former for samarbeid i barnehagen

2.6.1 Kollegasamarbeid

I barnehager utøver personalet et nært samarbeid, og personlige egenskaper vil være fremtredende. I arbeid med oppfølging av omsorgssvikt, har ikke alle ansatte den kompetansen som trengs til enhver tid (Barsøe, 2013). For at ansatte skal yte sitt beste, og tre inn i utfordrende og ukjente arbeidsoppgaver (som å arbeide med traumatiserte barn), er man avhengig av respekt og anerkjennelse fra kollegaer. Åpenhet og kultur for tilbakemeldinger kan styrke målene til barnehagen og arbeidet rundt sårbare barn. Et kollegafellesskap som gir personalet opplevelsen av tilhørighet og at det er tid og rom for å reflektere sammen, styrker kvaliteten rundt oppfølging av omsorgssvikt (Haug, 2022). Tilhørighet er et av de grunnleggende behovene vi mennesker har (Simons et. al., 1987). Tendenser til utestenging, trakassering eller baksnakking av medarbeidere kan gjøre det vanskelig for en ansatt å yte sitt fulle potensial i jobben. Baksnakking kan gjøre stor skade i organisasjonen og skape en tilstand av mistillit og usikkerhet (Barsøe, 2013). Forskning viser at arbeidsmiljøet har positiv sammenheng med kvaliteten på relasjonen og interaksjonene mellom de ansatte og barna i barnehagen (Yang et al., 2023). Et dårlig psykososialt arbeidsmiljø vil også kunne ha negativ effekt på helsen til de ansatte (Vahtera et. al., 2000). De ansatte i barnehagen er der for barnas skyld, og det er derfor nødvendig med et profesjonelt forhold til jobben og til hverandre (Barsøe, 2013). Barnehagestyrers holdninger, organisering av oppgaver og relasjoner til kolleger er et viktig aspekt for å forebygge og støtte personalet som arbeider med barn utsatt for omsorgssvikt (Søftestad, 2014, s. 123-126).

Barnehageeieren har det juridiske ansvar for kvaliteten på barnehagetilbudet, og styreren skal lede og følge opp arbeidet med planlegging, dokumentasjon og utvikling av innhold og arbeidsmåter (Haug, 2022). Den pedagogiske lederen har ansvar for å sette i verk og lede arbeidet (Kunnskapsdepartementet, 2017). Dersom pedagogisk leder er bekymret for et barns omsorgssituasjon, er normen at pedagogisk leder tar kontakt med styrer, som tar videre kontakt med barnevernstjenesten. Dersom styrer ikke er enig i bekymringen, har alle ansatte likevel en selvstendig meldeplikt (Johannessen, 2020). Pedagogisk leder skal veilede personalet knyttet til arbeidet rundt omsorgssvikt. Likevel vil pedagogisk leder også trenge faglig veiledning og støtte, og kan da henvende seg til barnehagens styrer eller eier. For å kunne være en god leder for sine medarbeidere i slike saker, er det viktig at pedagogisk leder også får veiledning på egne reaksjoner, og hvordan vedkommende blir berørt følelsesmessig

av barnevernssaker (Haug, 2022). Imidlertid er pedagogisk leder også ansvarlig for sine medarbeidere og har ulike ansvarsområder på avdelingen/basen (Haug, 2022). En god pedagogisk ledelse avhenger ifølge Hannevig, Lundestad og Skogen (2020) av pedagogisk leders evne til å skape et demokratisk miljø, skape tilhørighet, organisering av hverdagsaktiviteter og være løsningsorientert. Gode rammer og tilretteleggelse for medarbeidernes trivsel og utvikling er essensielt for å skape et godt arbeidsmiljø (Barsøe, 2013). Gode rammer innebærer at organisasjonen har nødvendige strukturer for å kunne drive en organisasjon, som er egnet for å nå målene til barnehagen. De må likevel være fleksible og tillate ulike tilpasninger til barna. Strukturene omhandler blant annet dagsrytme og arbeidsfordeling. Kroppsspråk, åpenhet, tilbakemeldinger og konflikthåndtering bør være temaer som arbeides med i personalet kontinuerlig. Det er leder, barnehagestyrers ansvar å sørge for disse rammene (Barsøe, 2013).

2.6.2 Tverrprofesjonelt samarbeid

Tverrprofesjonelt samarbeid oppstår når personer fra ulike etater jobber sammen for å støtte barn og deres familier. Forskning viser at det er nødvendig med tverrprofesjonelt samarbeid i arbeidet med barn og familier, fordi utfordringene er for komplekse og sårbare for å kunne løses av en enkelt profesjon (Chan, 2023). Internasjonal forskning viser at tverrprofesjonelt samarbeid gir positiv virkning, og at avdekking og tidlig intervensjon når det kommer til omsorgssvikt, krever at ansatte har kompetanse i tverrprofesjonelt samarbeid. Det kommer imidlertid frem at barnehageansatte har lite kunnskap om metodene som brukes i andre etater (Inkilä, 2013). I dette forskningsprosjektet er samarbeidet med barnevernstjenesten av mest relevans, men barnehagene har etablert samarbeid med flere eksterne faginstanser. Helsestasjon, PPT, fastlege, ABUP, og HABU er aktuelle eksterne samarbeidspartnere.

Enkelte former for samarbeid mellom barnehage og barnevernstjeneste er pålagt ved lover, men det finnes også andre muligheter for samarbeid. Når det gjelder barn som får oppfølging av barnevernet, skal barnevernstjenesten utarbeide en tiltaksplan for familier som mottar hjelpetiltak. Når barnehagen er involvert i tiltakene, bør også barnehagen delta i utforming av de målene som angår barnehagen. Dersom barnevernstjenesten overtar omsorgen for barnet er det aktuelt å koble inn barnehagen hvis barnet har særlige behov som må følges opp (Barne- og likestillingsdepartementet, 2009). Taushetsplikten står imidlertid sterkt forankret i lovverket. Alle som jobber i både barnehager og barnevernstjenesten har taushetsplikt jf.

barnevernloven § 13-3 og barnehageloven § 44. Dersom barnets familie har en tilknytning til barnevernstjenesten, er det en underlagt taushetsplikt i seg selv. Barnevernstjenestens taushetsplikt er strengere enn taushetsplikten som gjelder for barnehagen.

Barnevernstjenestens adgang til å formidle opplysninger til barnehagen er derfor strengere enn andre alminnelige regler. Imidlertid kan barnevernstjenesten likevel gi opplysninger til barnehagen når det er nødvendig for å fremme barnevernstjenestens oppgaver for det enkelte barnet, og for å oppnå formålet med arbeidet rundt barnet (Barne- og likestillingsdepartementet, 2009).

I tilfeller hvor omsorgssvikten skyldes rus- eller psykiske lidelser hos foreldrene, skal helseforetak og institusjoner i spesialisthelsetjenesten ha barneansvarlig personell som har ansvar for barnets beste når barn er pårørende. Barneansvarlig kan kontakte barnehagen for å utveksle informasjon om tilbudet til foreldre, og inngå et samarbeid med barnehagen i perioden hvor forelderen er innlagt (Sørlandets sykehus, 2024). Det anbefales at helsepersonell som behandler voksne, kaller inn styrer og eventuelt pedagogisk leder til tverretatlige møter. I disse møtene kommer det informasjon om foreldrenes tilstand og oppfølging og hvordan dette kan påvirke barnet. Møtet skal også innebære informasjon om hvordan støtte familien får, og hvilken rolle de ansatte i barnehagen skal ha. I slike tilfeller er det helsepersonell som har hovedansvaret for at barnets behov kartlegges, ivaretas og dokumenteres (Johannessen, 2020).

2.6.3 Foreldresamarbeid

De ansatte i barnehagen har et ansvar i møte med foreldrene. De skal ivareta foreldrenes rett til medvirkning og arbeide i nært samarbeid og forståelse med foreldrene, med barnets beste som mål (Kunnskapsdepartementet, 2017). Barnehagestyrer har hovedansvaret for foreldresamarbeidet. Dette innebærer blant annet å definere hvilke forventninger barnehagen har, samt hva som er barnehagens rolle. Når det er styrer som tar opp temaer som bekymringer, skjermes pedagogisk leder for foreldrenes reaksjoner. Foreldrenes reaksjoner kan virke forstyrrende på pedagogens relasjon til barnet, så en klar ansvarsfordeling i utfordrende samtaler gir et system som beskytter arbeidet som pedagogen gjør i relasjonen til barnet (Lind, 2000). Pedagogisk leder har som oppgave å gi en beskrivelse av hvordan barnet har det og utvikler seg (Johannessen, 2020).

Litteratur viser at foreldre har behov for å bli sett og møtt med alt foreldrerollen innebærer, og ikke bare bli sett på som «omsorgssviktforeldre» (Haug, 2022). For å få til et godt foreldresamarbeid som skal være til det beste for barnet, er en holdning om å lykkes med foreldrene et godt utgangspunkt (Glaser, 2002). Det kan styrke foreldresamarbeidet hvis barnehagen møter foreldrene på en ressursorientert måte, med en holdning om at foreldrene er ressurser for barnet sitt (Gjervan, 2018). Andre viktige faktorer er åpenhet og tillit i samarbeidet, for å bevare best mulig relasjon til foreldrene. Kroppsspråket utgjør en vesentlig del av vår kommunikasjon (Jensen & Ulleberg, 2011). For å bygge tillit er det derfor viktig at det verbale og nonverbale derfor tilstreber kongruens. Foreldrenes overlevelsesstrategier påvirker de ansatte i barnehagen på forskjellige måter. Hvordan barnehagen møter foreldrenes reaksjoner og atferd, vil være styrende for det videre samarbeidet (Haug, 2022). Barnehagens måte å reagere på i møte med foreldrenes reaksjoner, er avgjørende for det videre samarbeidet med foreldrene om barnets situasjon (Johannessen, 2020).

3.0 Metode

3.1 Kvalitativ forskningsmetode

Kvalitative forskningsmetoder involverer møter med mennesker med varierende sosiale, kulturelle og personlige bakgrunner, normer og verdier. I denne prosessen er betydningen av relasjon og kontekst betydningsfull for å fremme innsikt og forståelse av kunnskapen som kommer frem (Malterud, 2012). Studiens problemstilling er avgjørende for hva slags metode som blir valgt. I dette forskningsprosjektet ønsker jeg å finne ut hvordan pedagogiske ledere opplever å arbeide med oppfølging av omsorgssvikt. Jeg undersøker hvordan de opplever ulike samarbeid rundt barnet, og hvilke erfaringer har de med å jobbe med barn som er utsatt for omsorgssvikt. For å svare på denne problemstillingen er et kvalitativt forskningsdesign hensiktsmessig. Kvalitative metoder søker å gå i dybden og setter søkelys på meninger, prosesser og betydning (Thagaard, 2009). Dette inkluderer mange ulike metoder som kan gi en dybdeforståelse av fenomener, atferd, intensjoner, meninger og handlinger (Cohen et al., 2017). Kvalitative metoder er fleksible, og særlig egnet når man skal undersøke mennesker og fenomener (Befring, 2015). Målet er å utvikle forståelsen av fenomener knyttet til mennesker og deres sosiale virkelighet (Dalen, 2011).

3.2 Vitenskapsteoretisk tilnærming

Studien er forankret i et fenomenologisk vitenskapsteoretisk syn på fenomenet som undersøkes. Målet med forskningen er å forstå fenomener knyttet til problemstillingen, hvor jeg går ut fra pedagogiske lederes opplevelser og erfaringer for å komme frem til et fenomen. Et hovedpoeng er at jeg som forsker er åpen, slik jeg kan berøres av det deltakerne gir uttrykk for (Ellingsen et al., 2015). Informantenes opplevelser og deres forforståelse legger et grunnlag for hvordan de forstår arbeidet sitt og hvordan de reflekterer rundt temaet omsorgssvikt. Denne metoden åpner for subjektive begrunnelser og refleksjoner. Et fenomenologisk perspektiv blir ofte brukt innenfor humanvitenskapen for å forstå menneskers opplevelser og erfaringer, og omhandler menneskets forståelse av seg selv (Befring, 2015). Fenomenologien bygger på en antakelse om at realiteten er slik mennesker oppfatter at den er (Thagaard, 2009). Studien undersøker hvordan pedagogiske ledere opplever å følge opp barn utsatt for omsorgssvikt, og et fenomenologisk vitenskapsteoretisk syn er derfor hensiktsmessig.

3.3 Kvalitativt forskningsintervju

3.3.1 Pilotintervju

For å møte informantene forberedt, gjennomførte jeg et pilotintervju i forkant. Dette pilotintervjuet ble utført med en person med formell utdannelse og yrkeserfaring innenfor fagfeltet. Hensikten med pilotintervjuet var å evaluere spørsmålenes klarhet, logisk rekkefølge samt estimere tidsbruk for intervjuene. Videre ble det lagt til to supplerende spørsmål basert på pilotintervjuet, som ble ansett som relevant for å utfylle den eksisterende intervjuguiden. Funksjonaliteten til den anvendte diktafonappen og andre praktiske aspekter ble verifisert for å sikre en god gjennomføring av intervjuene med informantene.

3.3.2 Utvalg

Informantene ble valgt utfra to kriterier. Det første kriteriet var at de hadde erfaring fra å jobbe som pedagogiske ledere. Det andre kriteriet var at de hadde erfaring med å jobbe med barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt. To av informantene jobber per i dag som barnehagestyrere, men de har lang erfaring som pedagogiske ledere og passet derfor fortsatt inn under problemstillingen ettersom de ble spurt spesifikt om deres erfaringer fra tiden som pedagogiske ledere.

Det kan tenkes at det er vanskelig å stille som informant til et forskningsprosjekt som dette. Omsorgssvikt er et sensitivt tema, og problemstillingen etterspør en konkret rolles erfaring i barnehagen. Kapasitet på arbeidsplassen er også en faktor som påvirker tilgang på informanter. Jeg sendte e-post til 70 ulike pedagogiske ledere/barnehagestyrere, uten at noen svarte at de kunne stille. Jeg kontaktet også Stine Sofies stiftelse, men de hadde ikke kapasitet. Informantene jeg til slutt fikk var gjennom eget nettverk.. De kom fra ulike steder i Sør-Norge og hadde lang erfaring, hvor alle hadde jobbet som pedagogisk leder mellom 10-20 år. Resultatet på utvalget ble derfor slik jeg ønsket, selv om det var en lengre prosess enn jeg hadde forestilt meg å finne dem.

3.3.3 Utforming av intervjuguide

Det ble brukt et semistrukturert intervju i denne studien. Jeg vurderte et semistrukturert intervju hensiktsmessig ettersom det kan skape en bedre forståelse av pedagogiske lederes

opplevelser (Befring, 2015). Intervjuguiden ble utformet i god tid før intervjuene ble gjennomført. Den ble laget utfra problemstillingen og med hensyn til hva essensen i problemstillingen er. En intervjuguide er et hjelpemiddel for å rette søkelys på det som undersøkes, hvor intervju spørsmålene har hensikt å åpne for å få belyst temaet fra ulike perspektiver (Kvale & Brinkmann, 2015). For å kunne stille relevante spørsmål trengs det teoretisk kunnskap på feltet. Spørsmålene er basert på to typer kilder. Det første er litteratur om hvordan man kan stille gode spørsmål for å utfordre og utfordre måten man forstår virkeligheten på, og for å skape bevegelse i samtalen (Jensen & Ulleberg, 2011). Den andre er litteratur om omsorgssvikt og hvilken påvirkning det kan ha for et barns trivsel, atferd og utvikling i barnehagen (Bunkholdt & Kvaran, 2015; Wisdom, 2013; Bowlby, 1979). Intervjuguiden er bygget opp på en logisk måte hvor jeg startet med å introdusere temaet omsorgssvikt ved å stille spørsmål i denne kategorien, før jeg gikk videre inn i de ulike kategoriene jeg hadde implementert (vedlegg 3).

Jeg implementerte ulike kategorier for å legge til rette for en systematisk tilnærming til spørsmålenes ulike essens. Med sikte på å oppnå mer utfyllende svar, formulerte jeg åpne spørsmål samt tilhørende oppfølgings spørsmål hvor det ble ansett hensiktsmessig. Et eksempel på dette fra intervjuguiden er spørsmålet “Hvordan opplever du å jobbe med barn som har opplevd omsorgssvikt?” med følgende oppfølgings spørsmål; “er det noe/noen situasjoner som oppleves mer utfordrende”, “når opplever du at du mestrer å jobbe med disse barna?”, “Skjer det at du ikke mestrer å jobbe med disse barna?”. Denne måten gjorde at svarene ble utfyllende og konkrete.

3.4 Datainnsamling

Intervjuene ble gjennomført på informantenes egen arbeidsplass, i barnehagen. Det var et bevisst valg at jeg dro til dem, og ikke motsatt, på grunn av kontekstens betydning i kvalitativ forskning (Malterud, 2012). Jeg tror det bidrar positivt til åpenhet og oppleves mindre formelt når informantene er i sine trygge omgivelser. I tillegg er det mer praktisk for informantene å være på egen arbeidsplass i arbeidstiden. Samtlige av informantene hadde et engasjert kroppsspråk, var til stede og konsentrert. De viste med hele seg at de var engasjerte innen temaet, og strebet etter barnets beste. To av informantene ble intervjuet samtidig, gjennom et mini-fokusintervju. Årsaken til at jeg tok dette valget var fordi informantene selv ønsket det ettersom de jobbet i samme barnehage. Basert på at jeg var moderator (Kvale & Brinkmann,

2015) gjorde denne metoden at det var god flyt i intervjuet, og at de kunne utfylle hverandre. Det var en god dynamikk mellom dem, hvor de vekslet jevnlig på å fortelle om sine erfaringer. De hadde begge lang erfaring, og brukte eksempler fra ulike barnehager de hadde jobbet i. Dette intervjuet tok to timer, noe som tilsier at informantene fikk like stor mulighet til å dele sine erfaringer som informantene i de individuelle intervjuene, hvor intervjuet tok en time.

Jeg benyttet meg av applikasjonen Diktafon for opptak av intervjuene. Diktafonappen anses som en av Norges sikreste innsamlingsmetode da det krypterer dataen som kommer inn direkte. Som et ekstra sikkerhetstiltak gjorde jeg også lydopptak med en konvensjonell diktafon. I tilfeller hvor informantene hadde bedt om å bli tilsendt intervjuguide på forhånd, ble spørsmålene presentert i en kronologisk rekkefølge. Dette bidro til at informantene var godt forberedt på det som ble reflektert rundt, og fremmet en mer strukturert dialog. I tilfeller hvor informantene ikke hadde bedt om eller mottatt intervjuguide på forhånd, var intervjuene mer preget av en løs struktur. Jeg måtte til tider improvisere da informantene var engasjerte og naturlig vekslet mellom ulike temaer og spørsmål. Dette krevde økt grad av fleksibilitet fra min side som intervjuer, samtidig som det skapte frihet for informantene til å uttrykke sine tanker uten begrensninger. Jeg opplevde behov for å veilede informantene tilbake til hovedtemaet, for å sikre en fullstendig besvarelse av problemstillingen i forskningsprosjektet.

3.5 Validitet og reliabilitet

Min bakgrunn, verdier og forforståelse vil kunne påvirke hvordan jeg tolker datamaterialet, og det er derfor viktig å være transparent i forskningen for å øke studiets validitet (Thagaard, 2018). Den kvalitative forskningsmetoden er følsom overfor konteksten den gjennomføres (Tjora, 2020). Intervjuene ble gjennomført i pedagogisk leder sin egen barnehage og trygge omgivelser. Det kan antas at dette gjør intervjusituasjonen mer komfortabel for de som ble intervjuet, og at svarene derfor var troverdige uten å bli pyntet på.

De kvalitative tilnærmingene er mer preget av forståelse, nærhet til feltet og dybde. De er ikke så opptatt av det generelle og det målbare. Jeg var derfor opptatt av informantenes erfaringer, opplevelser og de strukturene som preger disse. Bekreftbarhet, refleksivitet og at forskningen er velbegrunnet, åpen og transparent, er viktige kriterier i forskningsprosjektet. Det er ikke mulig å være upartisk og helt objektiv for meg som forsker i denne studien. Hammersley

(1992) bruker gyldighet som et viktig kriterium, men omformulerer det, og foreslår også relevans som et viktig kriterium for kvalitativ forskning (Clarke, 2021). Av denne grunn har jeg reflektert over egen subjektivitet som forsker og min forforståelse. Validiteten i studien er basert på koherens, transparens og relevans. Det vil si at gjennom dataanalyse og rapportering etterstreber jeg som forsker å formidle funnene på en måte som gjør at det er gyldig for vedkommende, samt at jeg redegjør for forskningsprosessen (Clarke, 2021). Informantene er pedagogiske ledere eller tidligere pedagogiske ledere med lang erfaring på området, noe som gir relevans fordi det kan gi innsikt i relevante praksiser og utfordringer. Det øker reliabiliteten at informantene kommer fra ulike geografiske steder i Sør-Norge.

For at forskningen skal ha valide funn er det brukt et forskningsdesign som støtter gyldigheten av funnene. Et semistrukturert intervju åpner for en dypere forståelse av pedagogiske lederes oppfølging av barn utsatt for omsorgssvikt. For å styrke påliteligheten er intervjuene gjennomført med hensyn til at deltakerne kunne utbrodere svarene sine og komme med innspill. Dette var for å sikre at jeg ikke la så store føringer at informasjonen ble påvirket. Hensikten var å oppnå en kontinuitet i informasjonen fra informantene, slik at det forventes at deres utsagn ville være konsistente og uendret ved en annen anledning. Ved å gjennomføre et pilotintervju på forhånd, ble validiteten også økt ved å korrigere eventuelle problemer før hovedintervjuene. For å sikre studiens reliabilitet ble intervjuene tatt opp på lydopptak for å sikre nøyaktighet og pålitelighet i transkripsjonen. Det ble utført ulike steg i transkripsjonen (tidligere beskrevet) for å sikre nøyaktighet, og jeg har analysert dataen med mange mulige tolkninger for å prøve å trekke konklusjonene basert på datamaterialet.

3.6 Etikk

Kvalitativ forskning er en verdiladet aktivitet og sosial praksis, og dette medfører en rekke etiske utfordringer. Etiske hensyn bør være en integrert del av forskningsprosessen, og forskeren bør følge relevante etiske retningslinjer (Clarke, 2021). Studien har fulgt Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) sine nasjonale forskningsetiske retningslinjer som samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2024). En av disse retningslinjene er respekt for deltakerne i studien. For å respektere informantene har jeg blant annet gitt dem grundig informasjon om studien på forhånd i et informasjonsskriv. I informasjonsskrivet ble målet med studien beskrevet, samt hvordan dataen vil bli lagret og hva dataen vil bli brukt til. Det er viktig at forskningen er etisk forsvarlig fordi det blant annet beskytter menneskers personvern,

skaper integritet og pålitelighet og bidrar til forskningskvalitet. En grunnleggende utfordring er at kvalitativ forskning ofte handler om menneskers personlige liv og erfaring, og plasserer private ytringer til en offentlig arena (Brinkmann, 2020). I kvantitative metoder blir personens erfaringer skjult bak et tall og gjennomsnitt, mens i kvalitativ forskning har man tilgang til direkte, subjektive og ofte intime aspekter.

Av etiske hensyn har jeg søkt godkjenning til SIKT før jeg kontaktet informantene. Jeg sendte da inn informasjonsskrivet og intervjuguiden samt fylte ut spørsmål om studien. Denne søknaden ble sendt i januar og ble raskt godkjent (vedlegg 2). Alle personopplysninger er blitt anonymisert og behandlet konfidensielt. Det er strenge krav til hvem som kan være med i et forskningsprosjekt (SIKT). Som forsker i menneskelige fenomener har vi et stort ansvar. Vi bør alltid sikre at deltakerne har gitt samtykke og at samtykke er informert, det vil si at folk vet hva de er med på og hva det skal brukes til (Brinkmann, 2020). De fikk også informasjon om at de når som helst kunne trekke seg (Clarke, 2021). Datamaterialet ble kryptert via nettskjema, og sikret på denne måten at informantenes opplysninger ikke kunne havne på avveie. Informantene har taushetsbelagt informasjon om barna i barnehagen. Jeg spurte derfor om generelle trekk eller mønstre hos barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt, og ikke om enkeltbarn. Et viktig etisk spørsmål er hva man ønsker å oppnå med forskningen, og om det finnes noen vinnere eller tapere med prosjektet (Brinkmann, 2020). Samtlige spørsmål i intervjuguiden er direkte, men samtidig åpne, for å unngå ja-nei spørsmål. Fokuset lå også hele veien ved hvordan pedagogiske ledere arbeider med de ulike utfordringene de møter/barna og ikke av nysgjerrighet rundt et spesifikt barn. Det er viktig når man transkriberer, at man sikrer anonymiteten til deltakerne, og oversetter muntlige utsagn til tekst på en mest mulig riktig måte. Lojalitet og tro mot informantene og det de sier er viktig, og at man ikke vrir på det de har sagt, eller tillegge dem noe. Det kan bli feil dersom man dekonstruerer det de sier, fordi man tolker det ut fra en "mistankens hermeneutikk" eller fortolker utsagnene i ideologisk betinget (Brinkmann, 2020).

Det ble tatt ulike etiske hensyn da problemstillingen ble formulert. Det var viktig at problemstillingen skulle være vitenskapelig relevant, samfunnsnyttig, og et etisk forsvarlig område å forske på. Problemstillingen skulle ta hensyn til samfunnets verdier og interesser og fylle eventuelle kunnskapshull, samt ha relevans for fagfeltet og samfunnet generelt. Gjennom dette forskningsprosjektet har jeg valgt pedagogiske ledere som deltakere, for å få frem deres erfaringer i arbeidet med oppfølging av omsorgssvikt. Denne avgjørelsen tatt med hensyn til at temaet er komplekst og sårbart. Det ville vært større etiske utfordringer dersom man hadde

intervjuet foreldre og barn. På grunn av studiens omfang vurderte jeg det både til å være mer etisk forsvarlig å intervjuer pedagogiske ledere, samt at det er interessant å finne ut hvordan deres rolle og opplevelser av ulike samarbeid er.

Gjennom analysen har jeg systematisk gjennomgått det innsamlede datamaterialet. Det er et etisk mål at de man har studert, ikke skal føle at du har begått et overgrep mot dem, eller føle seg brydd over hva du skal skrive om dem (Fangen, 2010). Et kritisk aspekt under denne prosessen har vært å skille mellom den primære informantenes direkte utsagn, rapporterte observasjoner og refleksjoner, samt min egen subjektive fortolkning av informasjonen. Denne differensieringen er essensiell for å sikre en nøyaktig og pålitelig gjengivelse av empirien, samtidig som den fremmer en transparent og refleksiv tilnærming i forskningen. Det er flere etiske aspekter ved publisering av forskningsmaterialet. Man må sørge for at forskningen ikke bidrar til å henge ut dem du skriver om, og du har som forsker plikt til å ta de utforskedes selvfølelse på alvor og unngå fremstilling som svekker deres rettigheter (Fangen, 2010). For å sikre deltakernes anonymitet uten at formidlingen forringes har jeg vært forsiktig slik at informantene ikke skal føle seg overanalysert, eller at deres utsagn blir brukt til noe annet enn hva jeg lot dem tro på i den opprinnelige intervjusituasjonen (Brinkmann, 2020).

3.7 Analyse og bearbeiding av datamaterialet

3.7.1 Transkribering

Transkribering er en tidkrevende del av forskningsprosessen, men det er en viktig del som er med å sikre nøyaktighet og pålitelighet i analysen. Jeg gikk gjennom ulike trinn ved transkriberingen av dataene. Jeg startet med å lytte til opptakene grundig for å få en forståelse av det som ble sagt. Jeg skrev ned alt som ble sagt under opptakene. Jeg valgte deretter en redigert transkripsjonsstil hvor unødvendige detaljer ble fjernet for å gjøre teksten mer lesbar. Unødvendige detaljer er vurdert som at jeg som intervjuer ofte svarer “mm” eller “ja” mens jeg nikker for å være en aktiv lytter. Dette er redigert bort i transkriberingen.

Videre organiserte jeg teksten og formatet på en klar måte, samt korrekturleste for å sikre nøyaktighet og unngå misforståelser eller feil. Jeg anonymiserte dataene ved å fjerne identifiserende opplysninger for å sikre personvern og av etiske hensyn. Til slutt satt jeg igjen med en nøyaktig og gjennomgått transkripsjon som lagde et godt utgangspunkt for å analysere dataene for å identifisere mønstre, temaer og funn.

3.7.2 Tematisk analyse

Analyse og bearbeiding av datamaterialet skal gjøres for å gi innholdet mening (Fangen, 2010). Man kan få god innsikt og dybde i kvalitative data, men det er ikke like lett å analysere som kvantitativ (Clark et al, 2021). I kvalitativ forskning måles flytende kunnskap som folks meninger, intensjoner og perspektiver. For å analysere funnene fra intervjuene, brukte jeg en tematisk analyse. Tematisk analyse er en metode for å identifisere, gruppere og analysere datamaterialet som ble samlet inn, og består av seks ulike trinn (Braun & Clarke, 2006). Jeg vurderte tematisk analyse som hensiktsmessig for å skape en felles forståelse av informantenes erfaringer, og på denne måten besvare problemstillingen. Tematisk analyse gir fleksibilitet for meg som forsker, som kan gi deskriptive og komplekse data (Braun & Clarke, 2006). Ifølge Braun og Clarke (2021) forutsetter en god tematisk analyse at forskeren viser tilknytning til analysen, noe som blant annet innebærer at man tar stilling til om man velger en induktiv eller deduktiv tilnærming (Braun & Clarke, 2006). Tilnærmingene kan foregå på samme tid og på tvers av hverandre, og analysen av denne studien har momenter fra både induktiv og deduktiv tilnærming. Studien har hatt en teoristyrte tilnærming gjennom at intervjuene ble styrt av en intervjuguide. Samtidig har studien hatt en utforskende tilnærming, fordi jeg var åpen for innspill og oppfølgingsspørsmål. Deltakerne fikk da muligheten til å dele deres erfaringer uten at dataen ble påvirket av min teoretiske interesse (Braun & Clarke, 2006).

I den første fasen av tematisk analyse skal forskeren fordype seg i datamaterialet og få kjennskap til innholdets dybde og bredde (Braun & Clarke, 2006). Jeg hørte lydopptakene flere ganger og leste aktivt gjennom transkripsjonene slik Braun og Clarke (2006) påpeker at er viktig, for å søke dypere mening og mønstre i datamaterialet. I den andre fasen begynner kodingen av datamaterialet. I denne fasen lagde jeg små koder som identifiserer viktige funksjoner i dataene som kan være relevante for temaet, oppfølging av omsorgssvikt (Braun & Clarke, 2006). Måten jeg kodet på var å samle ulike utdrag fra transkripsjonene som var essensielle i problematikken, i et eget kodeskjema som jeg videre utformet større koder basert på informasjon fra informantene. Den tredje fasen i tematisk analyse, omhandler at man sorterer de kodede dataene i kategorier eller temaer (Braun & Clarke, 2006). Her ble de små kodene jeg kom frem til i fase to sammenslått til større koder og kategorier. Kategoriene ble identifisert ved å vektlegge det som var mest fremtredende av informasjon hos informantene, og som hadde betydning for problemstillingen. Eksempler på koder var: grenser som vekker bekymring, skillet mellom normalutvikling og utviklingen til barn utsatt for omsorgssvikt, når

pedagogiske ledere opplever mestring, når pedagogiske ledere opplever utfordringer, og pedagogiske lederes behov for ventilering. Det jeg gjorde da var å gå gjennom hver kategori og se etter mønstre. Ved å arbeide på denne måten kom jeg frem til fire mulige hovedtema med underpunkter. Den fjerde fasen omhandler å se på temaene og kodingen for å sjekke at det samsvarer med datamaterialet (Braun & Clarke, 2006). Jeg hadde på dette tidspunktet mange kategorier med mange tilhørende underpunkter. Etter råd fra veileder samlet jeg flere av disse og lagde større kategorier. Dette ga utslag i tre hovedpunkt. På denne måten ble også gyldigheten ved studien styrket, fordi hvert tema fikk nok datamateriale, slik som Braun og Clarke (2006) påpeker at er viktig for å svare på problemstillingen. I den femte fasen avgrenset jeg temaene som hadde kommet frem. Jeg forsøkte å finne essensen i hvert tema, og konkretisere dem slik at leseren skal få en følelse av hva temaene innebærer umiddelbart (Braun & Clarke, 2006). Det ble til tre hovedtemaer. Det første underliggende tema som karakteriserer datamaterialet handler om forståelse og definering av begrepet omsorgssvikt. Alle deltakerne i studien har, i mer eller mindre grad, formidlet sine forståelser av fenomenet omsorgssvikt. Det andre underliggende temaet handler om rollen som pedagogisk leder i oppfølgingen av omsorgssvikt. Her har alle deltakerne formidlet ulike utfordringer i rollen, og hva de mener må til for å sikre god kvalitet i oppfølgingen. Det tredje underliggende temaet handler om pedagogiske ledere i ulike samarbeid. Her valgte jeg å dele temaet inn i tre undertema. De tre undertemaene er: samarbeid med kollegaer, tverrprofesjonelt samarbeid og foreldresamarbeid. Den sjette og siste fasen omhandler utarbeidelse av analysen og presentasjon av funn. Målet med å presentere funnene er å sikre leseren at analysen har validitet og reliabilitet, noe jeg har forsøkt ved å presentere dette kapittelet på en logisk måte som viser sammenheng (Braun & Clarke, 2006).

4.0 Presentasjon av funn

I dette kapittelet presenteres studiens hovedfunn for å svare på problemstillingen “*Hvordan opplever pedagogiske ledere å følge opp barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt?*”. I analysen arbeidet jeg frem tre hovedtemaer som representerer hovedfunnene. De tre temaene er: “forståelse av begrepet omsorgssvikt”, “oppfølging” og “ulike samarbeid”.

I sitatene som blir presentert har jeg korrigert språk der det har vært nødvendig for å ivareta informantens personvern. Disse korreksjonene omfatter dialektord og navn. Informantene er anonymisert og tilordnet nummerering fra 1-4. For å fremme forståelse av datamaterialet har jeg gjort noen ytterligere tilpasninger. (...) i sitat betyr at deler av tekstutdraget er utelatt på grunn av manglende relevans. Ord i parentes er lagt til noen få steder for å gi sitatet mer mening for leseren. Jeg har, så langt det har vært mulig, bevart informantens sitater intakte for å kunne presentere informasjonen på en mest mulig troverdig måte.

4.1 Forståelse av begrepet omsorgssvikt

Kunnskap og kompetanse om omsorgssvikt var noe informantene fortalte om i intervjuene. Det kom frem at alle informantene hadde fått kurs om omsorgssvikt gjennom kommunen sin, og informantene reflekterte rundt ulike former for omsorgssvikt og viste bredde i definisjonen. “*Et vidt begrep som er vanskelig å definere (2)*”. En annen informant beskrev det som: “*At ikke barn får den støtten og hjelpen de trenger, både psykisk og fysisk, alt fra begrensninger med mat og søvn og alle de primære behovene, også psykisk påkjenning, og selvfølgelig det som strekker seg over vold og overgrep (4)*”.

Imidlertid var det et sprik i hvor trygge de følte seg på temaet, og hvilke rutiner barnehagene hadde når det gjaldt å melde ifra om bekymringer. Flere av informantene var fornøyde med rutinene i barnehagen og en av dem beskrev det som: “*Jeg føler vi har hatt gode rutiner internt på hvordan, og hvem man henvender seg til, og hvilken retning vi går (4)*”. En av informantene skilte seg ut og svarte følgende:

Nei, der føler jeg mye blir overlatt til barnehagene og hvem du er som person (...) Om du er overvåken for slike ting eller om du vil gå på jobb og helst ikke se (...) Men det gjelder også oss voksne i forhold til arbeidsmengde. Du kan jo bli så kritisk at du kan si: hvor mye jobb vil du lage for deg selv og hvilke rammer har du (2).

Da informantene fikk spørsmål om hva som vekker bekymring, og hvor grensen går for at de blir bekymret, svarte samtlige at det ofte er når noe skjer gjentatte ganger, eller de får en vond magefølelse at de blir bekymret. En av informantene sa: *“hvis de aldri har rene klær eller ikke har ordentlig mat (1). Videre forklarte informanten: “God kommunikasjon med foreldre gjør at man merker hvem man bør være litt obs på” (1).* En annen informant beskrev: *“Bekymring er når det er gjentakende atferd og endring i atferden til barnet. Det er en magefølelse/intuisjon og et puslespill man ikke klarer helt å sette sammen”.* Samtidig kom det frem at det kan være enkelthendelser som skaper bekymring, som for eksempel hvis et barn forteller om noe (4). Flere av informantene fortalte om en intuisjon som baseres på at de kjenner barnet godt og derfor kan legge merke til endringer i barnets atferd, som kan være forårsaket av dårlig omsorg. Informant 3: *“En magefølelse, endring hos barnet, men individuelt hvor grensen går”.* Flere av informantene hadde også retningslinjer i barnehagen sin om å dokumentere dersom de oppdaget noe som vekket bekymring, og at bekymringen skulle drøftes med en kollega. Det kom likevel frem i funnene at barn er tilpasningsdyktige og det er ikke alltid de har en atferd man reagerer på. En av informantene sa: *“I utgangspunktet var dette et barn som personalet egentlig ikke reagerte på. Hadde vi ikke visst historien, så hadde vi ikke tenkt at det var noe med det barnet i det hele tatt (4)”.* Videre forklarte informanten hvordan de etter hvert kunne se tegn hos dette barnet som kom gradvis med alderen, hvor det emosjonelle ikke fulgte utviklingen sammenlignet med jevngamle barn.

Informantene ble spurt om de ser et skille mellom normalutvikling i barnegruppa og utviklingen til de barna de vet har vært utsatt for omsorgssvikt. Et funn er at alle informantene kunne se forskjell på barn utsatt for omsorgssvikt sin utvikling i forhold til normalutvikling. Det kom frem at denne forskjellen viser seg på ulike måter og er individuell. *“Ja, for eksempel at det kognitive er aldersadekvat, men det emosjonelle fulgte ikke utviklingen, sammenlignet med de andre barna (3)”.* En annen informant sa: *“Ja helt klart en forskjell på generell basis mellom barn utsatt for omsorgssvikt og resten av barnegruppa (2)”.* *“Jeg ser det i språk, trygghet, at de trenger forutsigbarhet i større grad, og synes ofte at overganger er vanskelige (1)”.* *“Ja, det vil være et skille, alt avhengig av hva de har blitt utsatt for (3)”.* En av informantene viste til desorganisert tilknytningsstil hos barn utsatt for omsorgssvikt ved å forklare at: *«barna er selektive eller ukritiske til voksne (1)”.*

Videre ble informantene spurt om de så noen spesielle triggere hos barn utsatt for omsorgssvikt. Dette er en av faktorene som gjør at de skiller seg fra det man omtaler som

normalutviklingen. Informantene utdypet svarene sine med noen eksempler fra praksisfeltet. En informant forklarte at: *“hvis det kommer noen ukjente, noen som skal innom å gi en beskjed eller noe, da kan det være en trigger (1)*. En annen fortalte at når barnet opplever noe som urettferdig, så trigges det og aktiveres ut av toleransevinduet (2). En av informantene fortalte at det avhenger av hvilken omsorgssvikt de er blitt utsatt for. Hvis for eksempel kaldt vann er blitt brukt som negativt virkemiddel av foreldrene: (...) *da kan det å gå inn og utføre en håndvask være en stor utfordring. Det vil være enkelte ting som dukker opp i minnet, og som får barnet ut av toleransevinduet (3)*. Informanten problematiserer dette ved å forklare videre: *Barnet må jo vaske hendene, det må jo eksponeres for det (...). Så det handler jo om å være den støttende ansatte som kan gjøre den beste muligheten for å ta barnet der og da på de følelsene som kommer*. Disse funnene viser til at barn som aktiveres av triggerer kommer ut av toleransevinduet sitt, og trenger reguleringsstøtte og trygghet. Funnene indikerer at informantene ser på dette som en viktig oppgave, men som kan være utfordrende fordi man må være i forkant og tilgjengelig for barnet i større grad enn normalgruppen. Det neste hovedfunnet går dypere inn på dette med organisering, hvilke utfordringer som kan oppstå og hva som skal til for å lykkes i arbeidet med oppfølgingen av omsorgssvikt.

4.2 Oppfølging av omsorgssvikt

I dette hovedtemaet kommer det frem ulike deler av den komplekse rollen det er å være pedagogisk leder i barnehagen, og hva som er utfordrende i oppfølgingen av barn utsatt for omsorgssvikt. Informantene fortalte om ansvaret de har som pedagogisk leder, og ulike utfordringer. Det var også et tydelig funn at informantene hadde et stort behov for ventilerings-, både underveis og i ettertid av en pågående sak. De savnet noen å kunne snakke med og få hjelp til å sortere følelser.

Om rollen og ansvaret pedagogisk leder har i barnehagen, svarte en av informantene:

“Pedagogisk leder er jo på en måte ansvarlig på den avdelingen, og hvis det er oppdaget noe med et barn så har vi prosedyrer til at pedagogisk leder kontakter styreren (...). Det kom også frem av informantene at de som pedagogiske ledere er med på samarbeidsmøter når de følger opp barn som er utsatt for omsorgssvikt. “Pedagogisk leder er med på samarbeidsmøter” (4). “Jeg er med på møtene. Jeg representerer barnet i møte med barnevernet, PPT og alt det (1)”. Det kom også frem hos en informant at rollen som pedagogisk leder strekker seg ut av

barnehagen i enkelte tilfeller: *“også er det meg som følger barnet i eventuelle rettsaker. Jeg er barnets stemme” (1).*

Informantene peker på at man har et stort ansvar som pedagogisk leder, og det kommer frem at faglig skjønn og medmenneskelighet er viktig i arbeidet med barn. En av informantene forklarte hvordan rollen som pedagogisk leder er mer begrenset enn ansvarsfølelsen informantene selv hadde ovenfor barnet. Informanten fortalte om en hendelse hvor informantene fikk beskjed om å ta med et barn fra barnehagen til barnehuset, for å levere barnet til barnevernet så de kunne gjennomføre et barneintervju.

Og da så jeg bare et blikk. Barnet var så lite at det kunne ikke nødvendigvis sette ord på det. Men det sendte meg bare det lille blikket til at jeg tenkte, nei vet du hva, her må jeg bare være(...) Jeg fikk egentlig beskjed om å gå. Men jeg ville ikke gå.

Informantene fortalte om ulike faktorer som oppleves utfordrende i arbeidet med å følge opp barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt. Det er tidligere kommet frem at de ser et skille mellom normalutvikling og barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt sin fungering og utvikling. Dette krever at barn utsatt for omsorgssvikt følges opp tett: *“man må være veldig tett på barna, noen trenger en voksen nesten hele tiden (...) Ei satt utenfor døren da jeg var på do (...) Vanskelig å følge opp hele barnegruppa som pedagogisk leder når barnet følger deg (1)”. En annen informant støttet dette ved å si: “disse barna krever ofte en voksen tett (2). Flere av informantene fortalte at mye av utfordringene ligger i organiseringen og det å dekke hele barnegruppens behov. Det kom frem at informantene kontinuerlig må vurdere hvilke behov som skal dekkes, fordi de ikke strekker til overalt. “Store forskjeller i barnegruppa fra før, så vanskelig å lage en god hverdag for alle. Jeg må hele tiden vurdere og finne en balanse som ivaretar barna som har opplevd omsorgssvikt, og hvor stor bekostning det skal få for resten av barnegruppa (2)”. En annen informant pekte også på organiseringen ved å si: “føles noen ganger litt sånn at man ikke strekker til noen steder (...) For dette var et barn som agerte en del fysisk mot de andre. Og da skal du ivareta sikkerheten til alle barn samtidig som du skal ivareta det barnet” (4).*

Samtidig kom det frem et skille når det gjaldt utfordringer i forhold til de rammene barnehagen har. En av informantene fortalte at informantene hadde fått mye kunnskap om omsorgssvikt, men manglet rammene for å gjøre en god jobb med de sårbare barna.

Jeg kan nesten oppleve det omtrent som et overgrep å få mer kunnskap om hvor ødeleggende (omsorgssvikt) er for barn (...). Jeg får bare mer ansvar og enda mer vondt inni meg (...). Også har jeg den relasjonen jeg har som pedagogisk leder på de viktigste årene i et barns liv. Det er mitt ansvar, men så er ingenting tilrettelagt for det (...). Det blir presset ned ovenfra: "finn tid til det, bare gjør sånn" (2).

I motsetning til dette, fortalte en annen informant om at rammene er godt lagt til rette for å kunne gjøre en god jobb i oppfølgingen av omsorgssvikt. Informanten fortalte om en sak hvor det var behov for å drøfte oppfølgingen rundt barnet mer enn hva de hadde tid til i en hektisk hverdag i barnehagen. Barnehagestyreren hadde løst dette ved å sette opp et møte på kveldstid. *"Det var veldig, veldig godt. For da satt du ikke på tuppen av stolen, da kunne du faktisk sette deg ned. Det var god støtte fra de over der"*.

Flere av informantene fortalte likevel om hva som bidrar til mestring i oppfølgingen av omsorgssvikt. Et hovedfunn her er at de vektla relasjon og trygghet som avgjørende faktorer for å lykkes. *"Det er jo noe med den relasjonen hvis du får opparbeidet og tryggheten. Og selvfølgelig barnas mestring også, for eksempel ei som ikke ville være med på tur, la seg ned og hylte. når hun da klarte det, å se progresjonen (1)"*. Samtlige av informantene sa at de brukte traumebevisst tilnærming og trygghets sirkelen i arbeid med barna. Det samme forklarte en informant på spørsmål om hvilke metoder de benytter seg av i oppfølgingen av barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt: *"mest trygghet og relasjon (1)"*. En av informantene viste også til et nytt opplegg på tilvenning når barn starter i barnehagen, samt lang tilvenning fra liten til stor avdeling, og at dette gav god effekt for de sårbare barna. Samarbeid med både kollegaer og andre etater ble også trukket frem som en viktig faktor for å lykkes i arbeidet med å følge opp barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt. En av informantene forklarte: *"God kommunikasjon med andre instanser rundt barnet gjør det enklere å tilrettelegge i barnehagen (3)"*. En annen informant sa: *"God kommunikasjon i personalet som gjør at man kan nesten bare gi et blick til hverandre, for å kommunisere til kolleger at man ønsker at noen tar over situasjonen med barnet (4)"*. I tillegg kom det frem hos to av informantene at ledelsen i barnehagen hadde ansatt noen ekstra i personalet, for å blant annet kunne spille på hverandre istedenfor å sette inn ukjente vikarer ved fravær. På denne måten var det oftest noen barnet kjente på jobb, som igjen kunne bidra til trygghet for spesielt de sårbare barna med tilknytningsvansker.

Et viktig funn hos pedagogiske ledere i oppfølgingen av omsorgssvikt, er at alle de fire informantene savner støtte i etterkant av et pågående arbeid rundt barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt. De forklarte hvordan det er krevende å stå i, spesielt uten ekstra støtte. Barnet kan ha sterke reaksjonsmønstre og triggere, og det kan være psykisk belastende å stå i utfordrende hverdagssituasjoner, organisering og samarbeid med foreldre og fagpersoner. En av informantene sa: *"Barna er ivaretatt, men vi får jo ikke noe hjelp"*. En annen informant sa: *"Den emosjonelle belastningen for personalet, den har vi kjent på. Det er vel kanskje det eneste jeg ønsker, der har vi et forbedringspotensial (4)"*. Dette støttet flere informanter ved: *"jeg tåler mye, men det var tøft (...) Jeg hadde behov for å prate om det, men kunne ikke snakke om det hjemme (1)"*. Og: *"Jeg kjenner at jeg blir litt sånn her: hvor lenge klarer jeg dette, hvor gammel blir jeg her? Og det skremmer meg, for jeg elsker jo å jobbe med barn (2)"*. Disse funnene viser at det er krevende å stå i saker som omhandler omsorgssvikt.

4.3 Ulike samarbeid

Det varierte hvor god flyt og kvalitet de ulike informantene opplevde at samarbeidene i oppfølgingen av omsorgssvikt hadde. Dette hovedtemaet er delt inn i tre underkategorier for å vise til funnene på en mest mulig oversiktlig måte. De ulike kategoriene som blir trukket frem er: samarbeid med kollegaer (inkludert barnehagestyrer), tverrfaglig samarbeid og foreldresamarbeid.

4.3.1 Samarbeid med kollegaer

Samarbeid med kollegaer er den kategorien hvor funnene har mest spredning. Det kom frem at arbeidsmiljø spiller en viktig rolle i arbeidet med å følge opp barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt, og at tilgjengeligheten til å ta opp ting med barnehagestyrer er svært ulik for de ulike informantene.

En av informantene fortalte at det var et godt samarbeid mellom informanten som pedagogisk leder og barnehagestyreren: *"Det er ingen problem å gå til styrer å diskutere eller ta opp ting. Det er der man går først (1)»*. En annen informant viste til det samme ved å si: *"det er et tett samarbeid (3)"*. En av informantene hadde en annen opplevelse av samarbeidet med barnehagestyrer. *"Hun har ikke helt tid til samarbeid. Jeg tror ikke det er vond vilje" (2)*. Informanten fortalte videre at barnehagestyrer må rydde opp etter forrige ledelse, og derfor

ikke er tilgjengelig for spesielle henvendelser som å jobbe med en bekymringsmelding til barnevernet.

Når det gjelder kollegaer som øvrig personalet på avdelingen og andre avdelinger i barnehagen, er også funnene splittet. En av informantene fortalte om gode rutiner og raushet med hverandre. *“Jeg tror egentlig vi er ganske gode (...) man er ganske samlet om hva som er best for barnet (...) det er et rigg og et apparat rundt at man har den samme forståelsen (4)”*. Informanten fortalte videre om hvordan de løser uenigheter på avdelingen. *“Selvfølgelig har vi jo ulike grenser (...) men man må jo få lov å ta det opp til en evaluering hvis det ikke funker, eller at det faktisk motstrider noe av det du føler (4)”*. En annen informant hadde helt andre erfaringer med samarbeid med kollegaer som er øvrig personale i barnehagen.

Informanten fortalte:

Oh God (...) Det som skal til å lykkes for meg, er at jeg jobber med et personal som har kanskje litt mer samme barnesyn. Altså at vi unner hverandre godt (...) det blir mye sånn, viskning og tisking, det må vi slutte med. Vi må bli mer profesjonelle når vi er på jobb (2).

En annen informant fortalte: *“Det har mye å si hvordan vi voksne er og hvordan vi møter barna. Beklager, men hvordan man er som profesjonell, og at du er genuint interessert i jobben din (1)”*. Dette viser store variasjoner i funnene, og kan indikere at det er store variasjoner i forhold til ledelse, arbeidsmiljø, og er personavhengig.

4.3.2 Tverrfaglige samarbeid

Flere av informantene fortalte at de er avhengige av andre etater i komplekse saker som omsorgssvikt. *“Min utdannelse stopper her (...) det er jo derfor de er her, vi trenger deres spisskompetanse (1)”*. En annen informant sa: *“Vi må være klar over vår egen ekspertise. “Hit men ikke lenger, da er det noen andre som skal på banen (3)”*. Samtidig pekte en informant på at de i barnehagen og barnevernet har ulikt syn på hvor grensen går. *“Der jeg tenker at barnevernet skal inn, så sier barnevernet at det ikke er nok (bekymring) (3)”*. Et annet eksempel informantene fortalte om var når det gjaldt samvær. Når barnet skulle ha samvær var det sterke reaksjoner i forkant og etterkant i barnehagen. *“Der var vi nok litt uenige (med barnevernet), om det faktisk var bra for barnet å ha samvær (3)”*. Et annet funn i denne

kategorien, er at det ofte er personavhengig. *“Det er litt sprøtt at jeg sier det, men det er den erfaringen jeg har, at jo lengre fartstid de i barnevernet har, jo mer trygghet opplever jeg og jo mer informasjon føler jeg at jeg kan få utenfor (...) De tolker lovverket ulikt (3)”*. Dette støttet en annen informant ved å si: *“Det kommer veldig an på hvem det er, og hvordan de er som personer (1)”*. Dette funnet viser hvordan arbeid med menneskers liv, er avhengig av faglig skjønn siden alle barn og familier er ulike med forskjellige utgangspunkt.

En av informantene berømmet samarbeidet i en av sakene de har erfaring med. *“Samarbeidet vi har hatt med Abup har vært helt fantastisk. Det tror jeg er avgjørende. Da har vi både hatt de, og så har vi selyfølgelig barnevernet, som vi har samarbeidet veldig godt i (...) Det å bruke de du har rundt, i tillegg til din egen kompetanse, da (...) vet jeg at vi er bedre rustet.* Her indikerer funnene at et godt apparat rundt barn utsatt for omsorgssvikt kan bidra til å styrke ressursene rundt barnet og gi barnet best mulig støtte.

Likevel ytret alle informantene at de ønsket mer informasjon hvis for eksempel barnevernet er involvert i barnets familie. *“Syns vi burde ha fått rede på hvis barnevernet er inne i en sak og hvilke tiltak de har, om de går ut osv. At de er mer på banen i barnehagen (1)”*. En annen informant pekte på det samme: *“Jeg vet jo ikke hva (barnet) går igjennom. Jeg har jobbet kjempe mye forkant, og så blir jeg jo kjempelett når familien går inn og får hjelp. Uansett hvilken instans det egentlig er (...). Men der møter jeg en vegg. Der stopper kommunikasjonen (2)”*. Videre fortalte informanten at informasjonen ofte kommer fra barna om hva de går gjennom. Informanten fortalte at et barn hadde sagt: *“Nå er mamma syk igjen”*. Informanten spurte nysgjerrig om moren var blitt forkjølet, og da svarte barnet: *“Nei, hun er innlagt”*. Informanten spurte videre om det gikk fint med moren til barnet. Da svarte barnet: *“Ja, det er der hun pleier å være” (2)*. En annen informant fortalte om taushetsplikten barnevernet har ovenfor barnehagen. *“Noen ganger har jeg følt at (taushetsplikten) er til hinder hvis de allerede er inne, så får vi ikke vite hva som skjer hjemme (1)”*. Informanten fortalte likevel om erfaringer fra saker de er involvert i og får tilstrekkelig informasjon. Samtidig sa informanten at noen ganger er saker avsluttet uten at barnehagen vet noe særlig om det. *“Da stiller vi spørsmålstegn”*.

En annen informant fortalte om et behov for mer informasjon fra barnevernet, for å kunne ha et bedre samarbeid med foreldrene. Det gjaldt når foreldrene gav ulike opplysninger og informanten ikke visste hva som stemte. *“(...) Så hvis jeg hadde hatt barnevernet der, som*

kunne ha supplert, så hadde det kanskje nyansert, eller ikke bare kanskje, det ville ha vært mer nyansert, og vi kunne da kanskje ha tenkt at, ok, ja, men da er det her, det vi står i, da er det smart å ta hensyn til det (3)". Informanten fortalte videre: *jeg kan egentlig ikke forstå at det ikke bare skal være full åpenhet (mellom instanser). Og spesielt når det er vi (i barnehagen) som jobber med dette barnet, og har den daglige kontakten hver tidlig dag, da må jeg si at jeg synes det er litt rart (3)*". Informanten ønsket mer åpenhet med instansene som barnehagen inngår et samarbeid med, for å kunne ha et nyansert bilde av barnets situasjon og støtte barnet på riktig måte.

4.3.3 Foreldresamarbeid

Informantene hadde erfaringer med ulike foreldresamarbeid. Dette var som forventet ettersom foreldregruppen er en variert gruppe med ulike bakgrunner. Her varierte informantenes svar helt fra at samarbeidet med foreldrene fungerte godt, til de i noen tilfeller måtte de være flere ansatte til å ta imot barnet ved levering på morgenen, fordi det ble ubehagelig og konfliktfylt med foreldrene. *"Dette samarbeidet var ikke greit, man måtte være to på morgenen ved levering fordi far var spydig og så videre (1)"*.

I noen tilfeller hvor det er barnehagen som har meldt bekymring til barnevernet, har det blitt så vanskelig for foreldrene at de har tatt barnet ut av barnehagen. En av informantene synes dette ble vanskelig, fordi barnet da kanskje går under radaren. *"Vi har jo ikke noen grunn til å få vite mer, men da vet vi jo ikke hva som skjer med dette barnet. Vi har jo ikke rett på informasjon (1)"*. En annen informant fortalte om en sak hvor informanten meldte bekymring til barnevernet på grunn av merker på barnets kropp. Det viste seg å være andre årsaker som ikke var opplyst av foreldrene til disse merkene, og det ble derfor ikke noe videre sak. *"Men det resulterte i at de tok barnet ut av barnehagen. Og det er også noe jeg har med meg, og kommer alltid til å ha. Og jeg husker enda ansiktene til de foreldrene som følte seg så sviktet av oss, men samtidig så står jeg i at jeg gjorde det jeg gjorde (4)*. En annen informant fortalte at informanten meldte bekymring til barnevernet og hvordan det påvirket samarbeidet med foreldrene i ettertid. *"Ja, off, det var helt... Hvis jeg tok opp ting og sånn, så var det en far som sa "vær så snill å ikke meld til barnevernet igjen". Da sa jeg at vi kan ikke ha det sånn mellom oss, det er faktisk jobben min (1)"*. Funnene viser hvordan innblanding i familiens liv kan påvirke barnets situasjon, og foreldresamarbeidet i stor grad.

5.0 Diskusjon

Hensikten med denne studien har vært å undersøke hvordan pedagogiske ledere opplever det å følge opp barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt. I dette kapitlet drøftes hovedfunnene fra studien opp mot aktuell teori og forskning. Dataanalysen resulterte i mange koder.

Kapitlet er derfor delt inn i tre overordnede temaer for å svare på studiens tre forskningsspørsmål, og de mest sentrale funnene i analysen. De overordnede temaene er: "*Hvilke refleksjoner har pedagogiske ledere rundt begrepet omsorgssvikt og barns utvikling?*" (1), "*Hvordan opplever informantene rollen som pedagogisk leder, i oppfølging av omsorgssvikt?*" (2), "*Hvordan fungerer ulike samarbeid rundt barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt?*" (3). Drøftingen av de tre temaene vil totalt gi et svar på den overordnede problemstillingen: "*Hvordan opplever pedagogiske ledere å følge opp barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt?*".

5.1 Hvilke refleksjoner har pedagogiske ledere rundt begrepet omsorgssvikt og barns utvikling?

Angående studiens første forskningsspørsmål; "*Hvilke refleksjoner har pedagogiske ledere om omsorgssvikt som begrep og hvor går grensen for bekymring?*" viser funnene at det var variasjoner i hvor trygge de var og hvilke rutiner barnehagene hadde hvis de er bekymret for et barn. Det kom imidlertid frem at informantene har kunnskap om hva omsorgssvikt er og hvilke negative konsekvenser det kan gi for et barn. Som tidligere redegjort for jf. kapittel 2 er omsorgssvikt et sammensatt, mangefasettert og smertefullt fenomen (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Funnene indikerer det samme ettersom informantene forklarte ulike sider av omsorgssvikt, og hadde refleksjoner rundt dette. Imidlertid var alle informantene enige om at dersom de mistenker vold og overgrep er terskelen svært lav for å kontakte barnevernet direkte. Anonyme drøftinger er bare aktuelt å bruke når barnehagens bekymringer for et barn ikke er så alvorlige at opplysningsplikten inntreffer (Haug, 2022). Dette kan utdypes videre ved at barnehagen ikke kan vente med å sende inn bekymringsmelding i saker hvor opplysningsplikten foreligger, for å heller drøfte saken anonymt. På en annen side er det viktig at barnehagens ansatte benytter denne muligheten til å drøfte saker anonymt med barnevernet, fordi det kan være til god hjelp (Haug, 2022). Det var derimot splittede funn i rutiner og samarbeid ved "mildere bekymringer".

Funnene viser at grensen for at informantene ble bekymret for et barn, ofte er når det er gjentakende faktorer over tid som skiller seg ut, eller at de får en intuisjon om at noe ikke stemmer. Det kan være en snikende uro som Haug (2022) beskriver, hvor barnehageansatte må vurdere med styrer og kollegaer om bekymringen er reell, og vurdere hvordan man skal gå frem i bekymringen. Noen av informantene fortalte at de gikk til barnehagestyrer for å drøfte dersom de var i tvil, eller ringte barnevernstjenesten anonymt. Det var imidlertid forskjeller hos informantene på hvordan det å drøfte med kollegaer var aktuelt, noe som blir drøftet under hovedtemaet samarbeid. På en annen side kom det også frem at i noen tilfeller er det vanskelig å skille hva som er en reell bekymring og ikke. Barn er tilpasningsdyktige, og normalspennet i ung alder er stort. En av informantene forklarte hvordan symptomene kom til uttrykk i senere alder i barnehagen, og at det i utgangspunktet ikke var et barn de hadde vært bekymret for dersom de ikke hadde visst om omsorgssituasjonen. Johannessen (2020) støtter dette ved å skrive om hvordan for eksempel vanskjøtsel kan variere i omfang og grad i ulike perioder og dermed være vanskelig å avdekke eller vurdere om er bekymringsverdig eller ikke. Dette understreker viktigheten av å ha kunnskap om omsorgssvikt, ulike tilknytningsstiler og hvilke konsekvenser det kan ha for et barns atferd og utvikling. For å kunne sikre tidlig innsats må barnehagepersonalet bli kjent med barnet. På en annen side er et viktig moment at symptomer eller årsaker til et barns atferd kan ligne flere ting. Funnene viser at det kan være vanskelig å vite hva som skyldes et barns atferd. Regresjon er for eksempel et vanlig symptom hos barn som er blitt utsatt for seksuelle overgrep, men er også vanlig i angstfylte situasjoner som familiekriser eller barnehagestart (Killen, 2016).

Funnene viser at det er et skille mellom normalutvikling og utviklingen til barn som er utsatt for omsorgssvikt. Informantene trakk frem ulike aspekter som skilte utviklingen fra det de anså som normalt iblant annet språk, kognitiv funksjon, forutsigbarhet og overganger, trygghet og større reguleringsbehov. Det ble også trukket frem at barn utsatt for omsorgssvikt ofte er enten ukritiske, eller selektive til voksne, som for eksempel nye vikarer. Klette (2008) forklarer hvordan barn med utrygg desorganisert tilknytning kan ha tendenser til å trekke seg tilbake eller være ukritiske til ukjente. Bowlbys (1979) tilknytningsteori hvordan barn med utrygg unnvikende -, ambivalent- og desorganisert tilknytning gir ulike reaksjoner når barnet er i samspill med andre. På en annen side viser funnene at det er individuelle forskjeller i hvor stor grad barnets trivsel og utvikling er preget av omsorgssituasjonen. Faglitteratur støtter dette ved at det er forskjell i barnets resiliens samt omfanget og alvorlighetsgraden av

omsorgssvikten (Copeland et al., 2018; Braarud & Nordanger, 2011; Felitti et al., 1998). Forskning viser at resiliens vil være ulikt fra barn til barn basert på både barnets iboende ressurser og faktorer i miljøet (Masten & Barnes, 2018).

5.2 Hvordan opplever informantene rollen som pedagogisk leder, i oppfølging av omsorgssvikt?

I forhold til studiens andre forskningsspørsmål: *“Hvordan oppleves det å være i rollen som pedagogisk leder i arbeid med oppfølgingen av barn som har vært utsatt for omsorgssvikt?”*, viser funn i studien at pedagogiske ledere er engasjerte og ser mening i sitt arbeid rundt oppfølging av omsorgssvikt. Imidlertid oppleves rollen både utfordrende og belastende, og de har behov for større grad av ventilering og støtte. Informantene trakk frem ulike utfordringer i arbeidet med oppfølging av omsorgssvikt, og hva som skal til for å lykkes.

Rollen som pedagogisk leder er kompleks og sammensatt, og har ulike ansvarsområder. Informantene trakk frem utfordringer knyttet til det personlige og det organisatoriske. De pekte på et lederansvar for sin avdeling og ulike oppgaver knyttet til det, samtidig som funnene trekker frem viktigheten av faglig skjønn og medmenneskelighet. Personlige egenskaper og faglig kompetanse gjenspeiler seg både i arbeidet med barnegruppen direkte, samt inn i de ulike samarbeidene rundt barn utsatt for omsorgssvikt. Personalet i barnehagen har en viktig funksjon som kompletterende og kompenserende tilknytningspersoner (Haug, 2022), og trygg tilknytning til personalet er en beskyttelsesfaktor for barn i risikogrupper (Eckstein-Madry et al., 2020). Funnene i denne studien viser at personlig egnethet, barnesyn og høyere utdanning bidrar positivt i møte med sårbare barn. Forskning viser at disse egenskapene bidrar til høy kvalitet, som er avgjørende for at barn skal utvikle bedre kognitive og sosiale ferdigheter (NICHD Early Child Care Research Network, 2000). Imidlertid er også faktorer på systemnivå nødvendig for at en barnehage skal være av høy kvalitet. Informantene pekte på at det organisatoriske kan være en utfordring utfra hvilke rammer og ressurser barnehagen har. En av informantene omtalte kunnskapen de får gjennom kursing fra kommunen som nærmest et overgrep, fordi de organisatoriske rammene ikke er til stede for å utføre en tilstrekkelig jobb. Det var splittelser i informantenes erfaringer ettersom andre informanter var fornøye med rammene de jobbet innenfor, og opplevde at de kunne utføre det arbeidet som var nødvendig, på en god måte for å støtte barn utsatt for omsorgssvikt.

Disse splittelsene kan antas å komme på grunn av variasjoner i barnehagenes ressurser og ledelse.

Det kan tenktes at en barnehage med mindre ressurser, flere sykemeldinger og vikarer ikke vil gi de samme mulighetene for en pedagogisk leder til å utføre det arbeidet han/hun mener er i tråd med hva som er best for barnegruppen. Det kom tydelig frem i dataanalysen at barn utsatt for omsorgssvikt har et større behov for trygghet og tett voksenkontakt. Dette er problematisk når rammene for eksempel er at barnehagen har mange ulike vikarer på grunn av sykdom eller ressursmangler. Flere av informantene fortalte at de hadde opplevd å være en viktig og trygg voksen for barn utsatt for omsorgssvikt, og hvor avhengige barna ble av nettopp dem. Det vil i tillegg skape store utfordringer dersom ledelsen ikke møter de ansatte på deres behov. Barsøe (2013) forklarer hvordan gode rammer innebærer at organisasjonen har nødvendige strukturer for å kunne nå målene til barnehagen. Disse strukturene omhandler blant annet dagsrytme og arbeidsfordeling. Funnene viser at balansen mellom å tilrettelegge for barn utsatt for omsorgssvikt og samtidig tilfredsstille resten av barnegruppens behov, er komplisert. Det krever ofte tett voksenkontakt for barn utsatt for omsorgssvikt, og samtidig krever resten av barnegruppen ulike ting. Informantene forklarte hvordan det er en balansekunst å finne ut hvilke behov som skal støttes til hvilken tid, når det i utgangspunktet ikke er nok voksne for å sikre alle barns behov.

På en annen side er det flere koder i funnene som viser til mestring. Informantene poengterte at trygghet og relasjon er de mest framtrepende faktorene for å lykkes i arbeidet med barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt. Barn utsatt for omsorgssvikt har ofte en utrygg tilknytningsstil (Bowlby, 1979). Studier støtter funnene ved at trygghet er viktig fordi tilknytning til ansatte i barnehagen kan kompensere for utrygg tilknytning mellom barn og foreldre (Hagström, 2010). På en annen side er trygghet og relasjon utfordrende i praksis ettersom noen av barnehagene oftere må sette inn ukjente vikarer. Det kan tenkes at nye relasjoner kan skape en større risikofaktor hos sårbare barn. En av informantene fortalte hvordan det at noen ukjente kom inn på avdelingen og gav en beskjed, vekket reaksjon hos de utrygge barna. Brudd i relasjoner, som at en ansatt går ut i sykemelding eller permisjon, kan også være en risikofaktor som må arbeides med for å møte barnets behov for trygge relasjoner best mulig. God kommunikasjon med flere instanser er en annen faktor funnene viser er viktig for å lykkes i arbeidet med oppfølgingen av omsorgssvikt. Laget rundt barnet i tverrprofesjonelt samarbeid er nødvendig i saker som omhandler omsorgssvikt fordi de er for komplekse og

sårbare for å kunne løses av en enkelt profesjon (Chan, 2023). Det er samtidig mange mulige utfordringer i slike samarbeid, som blant annet taushetsplikt og kommunikasjon. Dette blir drøftet under neste hovedfunn om samarbeid.

Funnene indikerer at informantene ser mening og mestring i sin rolle som pedagogiske ledere med barn utsatt for omsorgssvikt, samt et engasjement og empati for sårbare barn. Dette kan antyde at de har en givende jobb og er trygge voksne som kan utgjøre en forskjell for barn utsatt for omsorgssvikt. Det kom imidlertid tydelig frem i funnene at informantene har behov for ventiler og støtte, som de opplever at er manglende. Dette kommer av utfordringer i arbeidet, og den psykiske belastningen av å arbeide med komplekse sårbare saker over tid. From og Ringen (2020) skriver at det kreves øvelse og veiledning for å kunne arbeide med regulering og relasjonsbygging med barn som ikke har fått tilstrekkelig god foreldreomsorg, noe funnene indikerer at informantene ikke har fått. I dataen kom det frem at arbeidet med saker som omhandler omsorgssvikt har ført til sykemeldinger. Dette støtter forskning, som viser at de som arbeider med omsorgssvikt har økt risiko for å oppleve utbrenthet (Saloum et al., 2015). Personalet kan få følelsesmessige reaksjoner, endringer i tankemønstre, og tenke at vedkommende ikke passer til å arbeide med barn utsatt for omsorgssvikt (Søftestad, 2014, s. 117). Arbeid med traumatiserte barn kan vekke overveldende følelser, og gjør personalet utsatt for vikarierende traumatisering ved å jobbe med traumatiserte barn (McCann & Pearlman, 1990). Flere av informantene uttrykte fortvilelse over den manglende støtten i komplekse og sårbare saker, og stilte spørsmål til hvor lenge de klarer å stå i slike belastende situasjoner over tid. Summen av dette understreker viktigheten av støtte. De sårbare barna trenger pedagogiske ledere som har engasjement, profesjonalitet og empatiske evner (Brandlistuen m.fl., 2015). Dersom slike pedagoger slutter i jobben på grunn av manglende støtte, vil det gå negativt utover barna. Arbeid med sårbare barn krever personlige egenskaper og kvaliteter i tillegg til faglig dyktighet, og barna trenger derfor engasjerte pedagoger som brenner for yrket sitt. Det kan tenkes at økt støtte og et bedre samarbeid i disse prosessene kunne bidra til færre av disse. Forskning viser til hvordan støtte som for eksempel reflekterende team, er avgjørende for at personalet skal kunne stå i arbeidet rundt barn utsatt for omsorgssvikt (Osofsky, 2009). Konsekvensene av mangel på støtte og veiledning for kompetente profesjonelle i deres arbeidsmiljø kan gi negative utfall for nettopp barna på sikt.

5.3 Hvordan fungerer ulike samarbeid rundt et barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt?

Vedrørende studiens tredje og siste forskningsspørsmål: “*Hvordan opplever pedagogiske ledere ulike samarbeid i oppfølgingen av barn utsatt for omsorgssvikt?*”, har jeg valgt å dele temaet inn i tre ulike underkategorier. Årsaken til dette er fordi pedagogiske ledere inngår i ulike samarbeid når det gjelder oppfølging av barn utsatt for omsorgssvikt. De tre ulike delene er derfor delt inn i: kollegasamarbeid, tverrfaglig samarbeid og foreldresamarbeid.

5.3.1 Kollegasamarbeid

Et viktig funn i denne studien er at profesjonalitet og arbeidsmiljø i kollegasamarbeidet påvirker oppfølgingen betraktelig. Informantene har ulike erfaringer, og det kommer tydelig frem at en god ledelse, et godt samarbeid til kolleger og gode rammer, er avgjørende i arbeidet for å sikre kvalitet. Flere av informantene fortalte at de hadde gode rutiner og kort vei til barnehagestyrer, dersom det skulle være noe. Et forventet funn er at et godt samarbeid med barnehagestyrer og kolleger gir positivt utslag i arbeidet med barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt. Dette samsvarer med forskningen til Yang (et al., 2023) som viser til at arbeidsmiljøet gir utslag i kvaliteten på relasjonen og interaksjonene mellom de ansatte og barna i barnehagen. Informantene fikk frem at et godt samarbeid i barnehagen skaper rom for å håndtere barns vanskelige uttrykk, og tilrettelegge for særskilte behov eller ekstra oppfølging. Funnene indikerer også at åpenhet med kollegaer, og det å kunne si ifra dersom noe ikke fungerer, er viktig for å bevare det gode arbeidsmiljøet etter at tiltak er satt i gang for et barn. Haug (2022) har et lignende perspektiv på dette ved å forklare hvordan åpenhet og kultur for tilbakemeldinger kan styrke arbeidet rundt sårbare barn. En kollegafellesskap som gir opplevelsen av tilhørighet og rom for å reflektere og diskutere, styrker kvaliteten. Imidlertid var det en av informantene som følte seg alene i prosessen, både når det gjaldt det å være bekymret for et barn, men også i utførelsen av arbeidet med barnet i hverdagen, uten støtte fra ledelsen og andre ansatte i barnehagen. Informanten fortalte om et dårlig arbeidsmiljø med lite kommunikasjon mellom personalet. Dette førte til baksnakking og mangel på forståelse for det pedagogiske arbeidet som ble tilrettelagt for barn utsatt for omsorgssvikt. I perioder resulterte dette med sykemeldinger. Vahtera (et al., 2000) uttrykker at et dårlig psykososialt arbeidsmiljø vil kunne påvirke helsen til de ansatte negativt. Simons (et al., 1987) peker på tilhørighet som et av de grunnleggende behovene vi mennesker har.

Utestenging og baksnakking av medarbeidere kan ifølge Barsøe (2013), gjøre det vanskelig for en ansatt å yte sitt fulle potensial i arbeidet med barn utsatt for omsorgssvikt. En av informantene fortalte også at barnehagestyrer ikke hadde tid til samarbeid, og funnene indikerer at dette hadde svært negativ påvirkning på hvordan barn utsatt for omsorgssvikt ble fulgt opp. Manglende støtte i en bekymringsfase, samt veiledning og håndtering i hverdagen, førte til store belastninger. Funnene indikerte også at personalet kunne tenke seg å til tider se gjennom fingrene på det som var bekymringsverdig, for å ikke skape merarbeid for seg selv innenfor de rammene de var tillagt. Dette er interessant da det kan tenkes å stille spørsmålstegn til hvorvidt barnehagen følger sin lovpålagte opplysningsplikt (jf. Barnehageloven, 2005, § 46) og omsorg som en del av barnehagens kjerneoppgaver (Kunnskapsdepartementet, 2017).

5.3.2 Tverrfaglig samarbeid

Funnene i studien viser at saker med barn utsatt for omsorgssvikt er komplekse, og at pedagogiske ledere ser behovet for samarbeid med andre etater, slik også Chan (2023) viser i sin forskning. Informantene fortalte at terskelen var lav for å ringe for eksempel barnevernet anonymt for å drøfte saker. I oppfølgingen av barn som har blitt utsatt for omsorgssvikt, er det likevel et funn at taushetsplikten kan være et hinder for barnets beste. Funnene viser at mangel på informasjon om barnets omsorgssituasjon, gjør det vanskeligere for barnehagen å følge opp barnet. Et viktig funn i dette er at taushetsplikten blir brukt med faglig skjønn, og at lovverket tolkes ulikt, av ulike fagpersoner. Barnevernstjenestens taushetsplikt er strengere enn taushetsplikten som gjelder for barnehagen. Barnevernsloven (2021 § 13-1) påpeker at loven også omfatter personlige forhold som fødselsdato, sivilstand, yrke og bopel, og dermed vil opplysninger om at barnet har tiltak i barnevernet være taushetsbelagt. Imidlertid kan barnevernstjenesten likevel gi opplysninger til barnehagen når det er nødvendig for å fremme barnevernstjenestens oppgaver for det enkelte barnet og for å oppnå formålet med arbeidet rundt barnet (Barne - og likestillingsdepartementet, 2009). Flere av informantene hadde erfaring med at det varierte hvor mye informasjon barnehagen fikk, basert på hvilke fagpersoner de møtte fra barnevernet. Dette er naturlig i et arbeid hvor faglig skjønn står sterkt og må kontinuerlig vurderes, når det er ulike mennesker med ulik bakgrunn. Samtidig kan det tenkes at barnevernet gir opplysning i varierende grad avhengig av hvilke tiltak som er satt inn i familien. Loven pålegger barnevernet stor taushetsplikt og dermed er det begrenset hva de har hjemmel til å fortelle de ansatte i barnehagen. Det er samtidig lovpålagt

at barnevernstjenesten skal gi tilbakemelding når barnehagen sender en bekymringsmelding, hvor de skal opplyse om det er igangsatt undersøkelse. Barnevernstjenesten skal også gi tilbakemelding til barnehagen når undersøkelsen er avsluttet, hvorvidt de følger opp familien videre. De har likevel ikke plikt til å opplyse barnehagen om hvordan barnet og familien følges opp, med mindre det er nødvendig av hensyn til barnehagens videre oppfølging av barnet (Barnevernsloven, 2021, § 13-3). Det kan antas at det er i sistnevnte tilfelle, at barnehagen opplever mangel på informasjon som de selv mener hadde vært hensiktsmessig. Funnene indikerer at pedagogiske ledere ønsker mer innsikt i hvilke tiltak som er satt inn i barnets familie, for å på best mulig måte kunne tilrettelegge og følge opp barnet i barnehagen. Her må faglig skjønn bli brukt, og det finnes samtidig en etisk overveielse i hvor mye barnevernet skal informere om. Hvor mye barnevernet oppgir av informasjon til barnehagen, kan påvirke foreldrene til barnet i stor grad, og påvirke foreldresamarbeidet på godt eller vondt. I neste underkapittel drøftes foreldresamarbeid. Man kan også stille spørsmål til opplysningsplikten, når en av informantene fortalte om at helsevesenet ikke har opplyst barnehagen om foreldres psykiske tilstand og innleggelser. Når barn er pårørende skal helseforetak og institusjoner i spesialisthelsetjenesten ha barneansvarlig personell som har ansvar for barnets beste (Sørlandets sykehus, 2024). Barneansvarlig er ikke pålagt, men kan ha et samarbeid med barnehagen for blant annet utveksle informasjon om foreldre i perioder hvor forelderen er innlagt. Da anbefales det at blant annet pedagogisk leder blir innkalt til et møte (Johannessen, 2020), noe som ikke var tilfelle i det aktuelle funnet.

5.3.3 Foreldresamarbeid

I funnene kom det frem at noen samarbeid fungerte godt, mens andre ikke fungerte så godt, nettopp på grunn av foreldregruppens variasjon og ulike bakgrunner. Et godt samarbeid mellom de ansatte i barnehagen og foreldrene, påvirker barnet i positiv retning ifølge forskning (Glaser, 2013). Dermed skal barnehagen legge til rette for et best mulig samarbeid i tråd med en profesjonell utøvelse, uavhengig av foreldrenes reaksjoner og samarbeidsevner. Barnehagens mandat gjør de ansatte pliktige til å forvalte barnehageloven (2005), og rammeplanens formålsparagraf (Kunnskapsdepartementet, 2017) som pålegger de ansatte i barnehagen å samarbeide med foreldre. Funnene viser at det er store variasjoner i foreldregruppen som pedagogiske ledere samarbeider med i forbindelse med oppfølgingen av barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt. Foreldrene har ulike utgangspunkt, vansker og ulike tiltak fra barnevernstjenesten, som gir utslag i ulike reaksjoner og samarbeidsevner. Når det

kommer til oppfølging av barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt, kan også foresatte være fosterforeldre, beredskapshjem eller adoptivforeldre. For å samarbeide for barnets beste, er de ansatte i barnehagen og barnets foreldre avhengig av kommunikasjon med hverandre (Drugli, 2017). Funnene viser at noen av foreldresamarbeidene var så utfordrende å stå i, at det krevdes flere fra personale ved levere - og hentesituasjoner. Dette er enda et eksempel på hvordan organisering og ressurser spiller inn på kvaliteten i oppfølgingen av barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt, da det kan kreve mer enn det som er normalt i slike situasjoner. Et godt foreldresamarbeid krever derfor personlig kompetanse og profesjonalitet (Haug, 2022). Veiledning og støtte til personalet vil også her være av avgjørende betydning.

6.0 Avslutning

6.1 Studiens viktigste funn

Basert på funnene i denne studien, i samsvar med tidligere forskning, er det grunnlag for å hevde at organisasjonen burde ha nødvendige strukturer for å sikre kvalitet i oppfølgingen av omsorgssvikt. Funnene indikerer mange fellestrekk som forståelse av begrepet omsorgssvikt, men det er klare forskjeller i viktige faktorer som spiller inn på oppfølgingen.

Det første funnet som er fremtredende funnet i dataanalysen, er hvordan ulike rammer påvirker oppfølgingen av omsorgssvikt. Informantene forklarte hvordan organisatoriske rammer samt barnehagens ressurser spiller en viktig rolle i utførelsen av det pedagogiske tilbudet. Det var splittelser i informantenes erfaringer, hvor noen opplever at rammene var lagt opp slik at de kunne jobbe med oppfølging av omsorgssvikt på en strukturert og pedagogisk måte i tett samarbeid med ledelsen og andre instanser. Imidlertid hadde andre informanter erfaring med at rammene ikke var til stede for å kunne utøve et godt pedagogisk tilbud i tråd med barnas behov. Splittelsene i erfaringene leder opp til funnet om hvordan ulike rammer påvirker kvaliteten på oppfølgingen av omsorgssvikt. Det var stor enighet blant informantene om at de var engasjerte i sitt arbeid, men klare forskjeller på hvordan de opplevde rollen som pedagogisk leder på bakgrunn av rammene de hadde å jobbe fra. Organisasjonen må ha nødvendige strukturer for å kunne nå målene til barnehagen (Barsøe, 2013) for å sikre kvalitet i oppfølgingen av barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt, i tillegg til å sikre kvalitet i det generelle pedagogiske tilbudet til hele barnegruppen. Variasjoner i

barnehagens ressurser, antall sykemeldinger og vikarer vil ikke kunne gi de samme mulighetene for pedagogiske ledere i det pedagogiske tilbudet.

Det andre funnet som trekkes frem er at informantene savner støtte i etterkant av et pågående arbeid rundt barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt. Informantene uttrykte et behov for ventilering og støtte, både underveis og i etterkant av et pågående arbeid med oppfølging av barn utsatt for omsorgssvikt. Det var stor enighet blant informantene om den psykiske belastningen som kommer av å jobbe med komplekse og sårbare saker over tid. Det kom også frem at arbeidet med saker som omhandler omsorgssvikt har ført til sykemeldinger hos noen av informantene og at de er usikre på om de klarer å stå i rollen som pedagogiske ledere ut yrkeslivet. Arbeid med sårbare barn krever personlige egenskaper og kvaliteter i tillegg til faglig dyktighet, og barna trenger derfor engasjerte pedagoger som brenner for yrket sitt. Litteratur og forskning peker på hvordan personalet kan oppleve vikarierende traumatisering (McCann & Pearlman, 1990), følelsesmessige reaksjoner og endring i tankemønster (Søftestad, 2014 s. 117) og at et slikt arbeid kan føre til utbrenthet (Saloum et al., 2015). Dette understreker viktigheten av økt støtte for pedagogiske ledere i sårbare saker, for at de skal kunne fortsette å være en trygg og viktig omsorgsperson i barn utsatt for omsorgssvikt sine liv.

Det tredje hovedfunnet er hvordan profesjonalitet og arbeidsmiljø preger oppfølgingen av omsorgssvikt. Det kommer frem hvordan de voksnes barnesyn, egne grenser, personlig egnethet og empati spiller en rolle i oppfølgingen. Et godt samarbeid i barnehagen som åpenhet med kollegaer og kultur for tilbakemeldinger, spiller positivt inn på fungeringen av oppfølgingen (Haug, 2022). Informantene hadde ulike erfaringer når det gjelder kollegasamarbeid. En kollegafelleskap som gir opplevelsen av tilhørighet og rom for å reflektere og diskutere, styrker kvaliteten. Noen av informantene forklarte hvordan de har et godt og velfungerende arbeidsmiljø hvor alle spiller på lag. Imidlertid kom det også frem hvordan et ikke velfungerende kollegasamarbeid hindrer et godt pedagogisk tilbud for barn utsatt for omsorgssvikt så vel som resten av barnegruppen. Mangel på innsikt og kunnskap om omsorgssvikt hos kollegaer, gjør det vanskelig for noen pedagogiske ledere å tilrettelegge for sårbare barns særskilte behov. Det kom frem hvordan baksnakking for pedagogiske lederes valg av metoder og tilrettelegging gir en negativ påvirkning for hvordan pedagogiske ledere trives på arbeidsplassen. Barsøe (2013) forklarer hvordan tendenser til utestenging og

baksnakking av medarbeidere kan gjøre det vanskelig for en ansatt å yte sitt fulle potensial, i arbeidet med barn utsatt for omsorgssvikt.

Det fjerde hovedfunnet er at informantene ønsker mer informasjon fra barnevernet, da mangel på informasjon kan være til hinder for barnets beste og optimalisering av det pedagogiske tilbudet. Informantene påpekte at manglende tilstrekkelig informasjon om barns omsorgssituasjon, gjør det vanskeligere for de ansatte i barnehagen å følge opp barn utsatt for omsorgssvikt. Det kom tydelig frem at taushetsplikten blir brukt ulikt av ulike fagpersoner, basert på faglig skjønn og tolkning av lovverket. Barnevernets taushetsplikt er mer kompleks enn barnehagens taushetsplikt mot andre etater (Barnevernsloven, 2021 § 13-1). De har likevel ikke plikt til å opplyse barnehagen om hvordan barnet og familien følges opp, med mindre det er nødvendig av hensyn til barnehagens videre oppfølging av barnet (Barnevernsloven, 2021, § 13-3). Disse vurderingene krever tolkning og individuell tilpasning. Funnene indikerer mangel på informasjon der informantene selv mener det hadde vært hensiktsmessig med større åpenhet.

6.2 Studiens begrensninger og styrker

Hensikten med denne studien har vært å undersøke hvordan pedagogiske ledere følger opp barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt. Studien har enkelte begrensninger. En metodisk begrensning er at deltakergrunnet kunne vært større. I studiene er det fire deltakere, hvor alle har lang erfaring med å jobbe som pedagogiske ledere i oppfølging av omsorgssvikt. Imidlertid er det vanskelig å finne deltakere til en slik studie, på grunn av temaets sensitivitet. På tross av at deltakergrunnet burde vært større, hadde deltakerne erfaring fra ulike typer barnehager, med ulike ressursmidler, noe som øker variasjonen i funnene.

På tross av disse begrensningene, bidrar studien til eksisterende kunnskap om omsorgssvikt i barnehagekontekst i Norge. For det første er det en av de få studiene som undersøker oppfølging i barnehagen i ettertid av at omsorgssvikt er avdekket. Det finnes lite forskning på dette området, da allerede eksisterende forskning baserer seg mer på hvordan de ansatte i barnehagen kan oppdage og avdekke omsorgssvikt. Ved å benytte en kvalitativ metode basert på pedagogiske lederes erfaringer, har jeg fått muligheten til å få et innblikk i hvordan barn utsatt for omsorgssvikt blir fulgt opp, og hvilke faktorer som påvirker denne oppfølgingen. For det andre visste jeg relativt lite om hvordan barnehager jobber rundt tematikken, så i

forskerrollen kom jeg inn med et åpent sinn for å få innsyn i arbeidet. Samtidig har jeg barnevernutdanning i bunnen, som gir en dypere forståelse av tematikken.

Siden denne studien er av et begrenset omfang, kan det være hensiktsmessig å gjennomføre studier med formål om å undersøke mer av tematikken: oppfølging av omsorgssvikt. Forskning på dette feltet kan tenkes å kunne bidra til økt bevissthet og forståelse av de ulike faktorene som spiller inn i helheten for et barns oppfølging. Det kunne vært interessant å forske på samme tematikk med andre roller i barnehagen, som for eksempel barnehagestyrere eller spesialpedagoger. Grunnen til dette er fordi barnehagestyrere har et annet ansvarsområde enn pedagogiske ledere, og fordi spesialpedagoger har en annen innfallsvinkel og kan jobbe direkte og systematisk med særskilte behov. Studien viser hvordan pedagogiske ledere er engasjerte og bruker sine personlige egenskaper i det faglige arbeidet, men at de mangler støtte og veiledning i komplekse og sårbare saker. Det kunne derfor også vært interessant å undersøke videre på årsaken til at pedagoger i barnehager slutter i jobben, for å se om det finnes en sammenheng med noen av funnene fra denne studien.

7.0 Konklusjon

Denne studiens formål har vært å svare på følgende problemstilling: *“Hvordan opplever pedagogiske ledere å følge opp barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt?”*. Mange funn som er identifisert i denne studien viser kompleksiteten knyttet til arbeid med oppfølging av omsorgssvikt i barnehagen. Følsomme prosesser er involvert både i ulike samarbeid og i det direkte arbeidet med barnet. Forskningsprosjektet understreker viktigheten av å tenke helhet rundt oppfølgingen av sårbare barn, og at det er mange faktorer som påvirker hvordan kvalitet oppfølgingen får. Funnene i studien gir grunnlag for å konkludere med at faktorer som barnehagens ledelse, arbeidsmiljø, organisering og ressurser, barnevernets taushetsplikt, profesjonalitet samt støtte og veiledning til pedagogiske ledere, spiller en stor rolle i kvaliteten på oppfølgingen.

8.0 Litteraturliste

- Al Odhayani, A., Watson, W. J., & Watson, L. (2013). Behavioural consequences of child abuse. *Canadian family physician*, 59(8), 831-836.
- Avdibegović, E., & Brkić, M. (2020). Child neglect-causes and consequences. *Psychiatria Danubina*, 32(suppl. 3), 337-342.
- Barnehageloven, (2005). Lov om barnehager. (LOV-2005-06-17-64). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2009) *Til barnets beste – samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten*. Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/til-barnets-beste---samarbeid-mellom-barnehagen-og-barneverntjenesten.pdf>
- Barsøe, L. (2013). *Barnehagelæreren som leder. Å lede voksne i arbeid med barn*. Kommuneforlaget.
- Bath, H. (2008). The three pillars of trauma-informed care. *Reclaiming children and youth*, 17(3), 17-21.
- Bendixen, M., Muus, K. M., & Schei, B. (1994). The impact of child sexual abuse—a study of a random sample of Norwegian students. *Child abuse & neglect*, 18(10), 837-847.
- Berge, T. (2005). *Sekundær traumatisering, vikarierende traumatisering og omsorgstretthet*. Tidsskrift for norsk psykologforening. <https://psykologtidsskriftet.no/fra-praksis/2005/02/sekundaer-traumatisering-vikarierende-traumatisering-og-omsorgstretthet>
- Bjørnæs, H. (2008). Hjernens funksjonelle plastisitet, med særlig fokus på pasienter med epilepsi. Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 45, nummer 9, 2008, s. 1081-1088.
- Bowlby, J. (1979). The bowlby-ainsworth attachment theory. *Behavioral and Brain Sciences*, 2(4), 637-638.
- Brandlistuen, R. E., Helland, S., S., Evensen, L., Schjølberg, S., Tambs, K., Aase, H., & Wang, M. V. (2015). *Sårbare barn i barnehagen - betydningen av kvalitet*. Folkehelseinstituttet.
- Braun, V. & Clarke, V. (2021). *Thematic Analysis. A Practical Guide*. Sage Publications.

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (2007). *The bioecological model of human development*. Handbook of child psychology, 1.
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal Akademisk.
- Carr, A., Duff, H., & Craddock, F. (2020). A systematic review of the outcome of child abuse in long-term care. *Trauma, Violence, & Abuse*, 21(4), 660-677.
- Chan, H. L. H. (2023). *Exploring Interprofessional Collaboration in Kindergartens in Hong Kong through the Lens of Cultural-Historical Activity Theory* (Doctoral dissertation, ResearchSpace@ Auckland).
- Copeland, W. E., Shanahan, L., Hinesley, J., Chan, R. F., Aberg, K. A., Fairbank, J. A., van den Oord, E. J. C. G., & Costello, E. J. (2018). Association of Childhood Trauma Exposure With Adult Psychiatric Disorders and Functional Outcomes. *JAMA network open*, 1(7), e184493. <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2018.4493>
- Currie, J., & Spatz Widom, C. (2010). Long-term consequences of child abuse and neglect on adult economic well-being. *Child maltreatment*, 15(2), 111-120.
- Drugli, M. B. & Lekhal R. (2018). *Livsmestring og psykisk helse*. Cappelen Damm Akademisk.
- Drugli, M. B. (2017). *Liten i barnehagen. Forskning, teori og praksis*. Cappelen Damm Akademisk.
- Eckstein-Madry, T., Piskernik, B. & Ahnert, L. (2020). Attachment and stress regulation in socioeconomically disadvantaged children: Can public childcare compensate? *Infant Mental Health Journal*. 2020; 1-12. <https://doi.org/10.1002/imhj.21878>
- Endom, E.E. (2014) *Child Neglect and emotional abuse*. Wolters Kluwer Health.
- Ellingsen, S., Drageset, S., & McSherry, W. (2015). The interconnectedness of ethical, phenomenological and hermeneutical dimensions influencing trustworthiness in the qualitative research interview. *Nordisk sygeplejeforskning*, 5(1), 70-76.
- Fangen, K. (2010). *Deltagende observasjon*. Fagbokforlaget.

- Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., Koss, M. P., & Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults. The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American journal of preventive medicine*, 14(4), 245–258. [https://doi.org/10.1016/s0749-3797\(98\)00017-8](https://doi.org/10.1016/s0749-3797(98)00017-8)
- Finkelhor, D., & Araji, S. (1986). *A sourcebook on child sexual abuse*. Sage. From, K., & Ringen, E. (2020). *Vår sårbare hjerne : omsorgssvikt i et nevropsykologisk og nevropedagogisk perspektiv* (1. utgave.). Gyldendal.
- Garbarino, J., Guttman, E., & Seeley, J. W. (1986). *The psychologically battered child* (p. 8). San Francisco: Jossey-Bass.
- Glaser, D. (2002). *Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): A conceptual framework*. *Child abuse & neglect*, 26(6), 697-714.
- Glaser, V. (2013). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Universitetsforlaget.
- Gjervan, M. (2018). Flerkulturelle perspektiver og foreldresamarbeid. I V. Glaser. *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*, s. 111-125. Universitetsforlaget.
- Hafstad, G. S., Sætren, S. S., Myhre, M. C., Bergerud-Wichstrøm, M., & Augusti, E. M. (2020). Cohort profile: Norwegian youth study on child maltreatment (the UEVO study). *BMJ open*, 10(8), e038655.
- Hagström, B. (2010). *Kompletterende anknytningsperson på förskola* (no. 48). Malmö Högskola.
- Hannevig, L. Lundestad, M. & Skogen E. (2020). *Pedagogisk leder i barnehagen. Samhandling, organisering og dialog*. Fagbokforlaget.
- Haug, K. H. (2022). *Barnevern for barnehagefolk: Innføring i arbeid med barnevern i barnehagen*. Universitetsforlaget.
- Holmes, C., Levy, M., Smith, A., Pinne, S., & Neese, P. (2015). A model for creating a supportive trauma-informed culture for children in preschool settings. *Journal of Child and Family Studies*, 24, 1650-1659.
- Inkilä, J., Flinck, A., Luukkaala, T., Åstedt-Kurki, P., & Paavilainen, E. (2013). Interprofessional collaboration in the detection of and early intervention in child maltreatment: employees' experiences. *Nursing research and practice*, 2013.
- Iwaniec, D. & Melvin N. (1995). *The Emotionally Abused and Neglected Child*.

- Identification assessment and intervention*. Wiley.
- Jensen, P. & Ulleberg, I. (2011). *Mellom ordene. Kommunikasjon i profesjonell praksis*. Gyldendal Akademisk.
- Johannessen, C. (2020). *Små barn i sårbare livssituasjoner. Hvordan kan barnehagen oppdage, forebygge og hjelpe barn i risiko for omsorgssvikt?* Kommuneforlaget.
- Killen, K. (2017). *Forebyggende arbeid i barnehagen. Samspill og tilknytning* (2. utg.). Kommuneforlaget.
- Killen, K. (2017). *Profesjonell utvikling og faglig veiledning - et fellesfaglig perspektiv*. Gyldendal.
- Killen, K. (2016). Svekete 1. *Risiko og omsorgssvikt – et helseproblem og tverrfaglig ansvar*. (5. utg.). Kommuneforlaget.
- Klette, T. (1998). *Hvem ser barnet? Vanskjøtsel, helse og sykepleie*. Kommuneforlaget.
- Klette, T. (2008). *Omsorgssvikt og personlighetsforstyrrelser*. Tidsskriftet.
<https://tidsskriftet.no/2008/06/kronikk/omsorgssvikt-og-personlighetsforstyrrelser>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. utg.). Gyldendal.
- Kvittingen, A. S. & Erdal S. E. (2019). *Omsorgssvikt. Barnehagen som forebyggende og avdekkende arena*. Masteroppgave. <https://bora.uib.no/bora-xmli/bitstream/handle/1956/20815/MABARN351-Masteroppgave-i-barnevern-21-05-2019-.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Forskrift for rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. (FOR-2017-04-24-487). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-04-24-487>
- Lind, L. (2000). *Forstå mig dog! Brugsbog om samspillet mellem børn, forældre og pædagoger* (2. utg.). Hans Reitzel.
- Lundèn, K. (2010). Att mata anknytning hos vuxna i forskning och praktisk verksamhet. Vad kan vi lara av forskningen. Goteborgs psykologiska institutionen, Goteborgs universitet.
- Malterud, K. (2012). *Fokusgrupper som forskningsmetode for medisin og helsefag*. Universitetsforlaget.
- Marvin, R., Cooper, G., Hoffman, K., & Powell, B. (2002). The Circle of Security project:

- Attachment-based intervention with caregiver-pre-school child dyads. *Attachment & human development*, 4(1), 107-124.
- Masten, A. S., & Barnes, A. J. (2018). Resilience in children: Developmental perspectives. *Children*, 5(7), 98.
- Masten, A. S. (2015). *Ordinary magic: Resilience in development*. Guilford Publications.
- McCann, I. L., & Pearlman, L. A. (1990). Vicarious traumatization: A framework for understanding the psychological effects of working with victims. *Journal of traumatic stress*, 3, 131-149.
- Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (u.å). Hentet 1. april 2024 fra <https://www.nkvts.no/>
- National Institute of Child Health and Human Development (NICHD) Early Child Care Research Network. (2000). Characteristics and quality of child care for toddlers and preschoolers. *Applied Developmental Science*, 4(3), 116-135.
- Nordanger, D. Ø. & Braarud, H. C. (2017). *Utviklingstraumer - regulering som nøkkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Fagbokforlaget.
- Ohman, M. (2012). *Det viktigste er å få leke*. Pedagogisk forum.
- Osofsky, J. D. (2009). Perspectives on helping traumatized infants, young children, and their families. *Infant Mental Health Journal: Official Publication of The World Association for Infant Mental Health*, 30(6), 673-677.
- Salloum, A., Kondrat, D. C., Johnco, C., & Olson, K. R. (2015). The role of self-care on compassion satisfaction, burnout and secondary trauma among child welfare workers. *Children and Youth Services Review*, 49, 54-61.
- Schechter, M. D. & Roberge, L. (1976). Sexual exploitation. I R. E. Helfer & C. H. Kempe (red.). *Child abuse and neglect. The family and the community*. Ballinger.
- Siegel, D. J. (2020). *The developing mind: How relationships and the brain interact to shape who we are*. Guilford Publications.
- Simons, J. A., Irwin, D. B., & Drinnien, B. A. (1987). Maslow's hierarchy of needs. *Retrieved October, 9(2009)*, 222.
- Steine, I. (2019). *Vi har mer enn nok kunnskap. Når skal vi handle?* Kronikk i Berens

Tidende 19.01.2019, hentet fra <https://www.bt.no/btmeninger/debatt/i/ddAPPj/vi-har-mer-enn-nok-kunnskap-naar-skal-vi-handle>

- Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Van Ijzendoorn, M. H. (2013). The neglect of child neglect: a meta-analytic review of the prevalence of neglect. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 48, 345-355.
- Søftestad, S. (2008). *Avdekking av seksuelle overgrep. Veier ut av fortielsen*. Universitetsforlaget.
- Søftestad, S. (2014). Traumene smitter. Forståelse og ivaretagelse av fagfolk ved vikarierende traumatisering. I Søftestad, S. (red.) & Andersen, I. L. (Red.), *Seksuelle overgrep mot barn: traumebevisst tilnærming* (s. 117-127). Universitetsforlaget.
- Sørlandets sykehus. (2024, 1. februar). *Barn som pårørende-arbeid. En naturlig del av helsehjelpen*. SSHF. <https://www.sshf.no/helsefaglig/kompetansetjenester/barnsbeste/organisering/>
- Tjersland, O. A., Engen, G., Jansen, U. & Selbekk, R. (2013). *Allianser : verdier, teorier og metoder i miljøorientert terapi med barn og unge* (2. utg). Gyldendal akademisk.
- Vahtera, J., Kivimäki, M., Pentti, J., & Theorell, T. (2000). Effect of change in the psychosocial work environment on sickness absence: a seven year follow up of initially healthy employees. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 54(7), 484-493.
- Wisdom, C. S. (2013). Longterm consequences of child maltreatment. In *Handbook of child maltreatment* (pp. 225-247). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Yang, L., Gao, T., Zhang, C., He, S., & Gao, J. (2023). Kindergarten teachers' perceived work environment and the teacher-child relationship: A moderated mediation model. *Mindfulness*, 14(5), 1246-1258.

9.0 Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

VIL DU DELTA I FORSKNINGSPROSJEKTET

Pedagogiske ledere sin rolle i oppfølgingen av barn som er utsatt for omsorgssvikt

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut hva omsorgssvikt kan gjøre med et barns utvikling i barnehagen, og hvilken rolle du som pedagogisk leder har i arbeidet med oppfølgingen av disse barna.

Bakgrunn og formål

Mitt navn er Ingvild Webb Dahl, jeg er utdannet barnevernspedagog og studerer Master i spesialpedagogikk ved Universitetet i Agder, og er i gang med et forskningsprosjekt som skal resultere i min masteroppgave til våren. Min veileder er Velibor Bobo Kovac, professor ved Universitetet i Agder.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg ønsker pedagogiske ledere som har erfaring med å jobbe med barn som har vært utsatt for omsorgssvikt. Jeg ønsker å finne ut hvordan du opplever utviklingen og trivselen i barnehagen, og hvordan du/avdelingen jobber for å støtte dem. Jeg ønsker også å finne ut hvordan du opplever foreldresamarbeid, samarbeid med evt barnevernstjenesten og kollegaer i slike saker. Det vil altså bli vektlagt dine opplevelser i rollen som pedagogisk leder. Intervjuet

kan også være en mulighet for pedagogisk leder til å bevisstgjøre eller verbalisere sine tanker rundt temaet omsorgssvikt.

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltakelsen i forskningsprosjektet innebærer at du deltar i et intervju. Informasjonen som blir samlet inn under intervjuet vil bli brukt som datagrunnlag for å belyse temaene og for å svare på forskningsprosjektets problemstilling. Intervjuet vil trolig vare mellom 30 minutter og en time. Intervjuet vil bli tatt opp i form av lydopptak for at ingen informasjon skal gå tapt. Lydopptaket vil bli tatt opp med appen Nettskjema-diktafon. Nettskjema er Norges sikreste og mest brukte datainnsamlingsverktøy. Diktafon-appen krypterer lydopptaket umiddelbart på telefonen og sender det videre til Nettskjema. Lydopptaket vil bli slettet med det samme transkriberingen av intervjuet er ferdig.

Det er frivillig å delta

Det er helt frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke tilbake ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern - hvordan dine opplysninger oppbevares og brukes

Opplysningene om deg vil bare bli brukt til formålene som er beskrevet i dette skrevet. Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket, samt kun brukes til de formål som presenteres i dette skrevet. Du som informant vil bli anonymisert og vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen av masteroppgaven. Det vil bli brukt pseudonymer når intervjuet transkriberes. Forskningsprosjektet skal etter planen avsluttes den 15. mai 2024.

Hvordan behandles dine personopplysninger?

Opplysningene om deg behandles basert på ditt samtykke. På oppdrag fra Universitetet i Agder har Sikt - Kunnskapssektorens tenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg og få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Dersom du har spørsmål om forskningsprosjektet eller ønsker å vite mer kan du ta kontakt med:

- Ingvild Webb Dahl, tlf. 99260224, e-postadresse: iwdahl@hotmail.com

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via: Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen Ingvild Webb Dahl

Vedlegg 2: Godkjenning fra SIKT

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
430878

Vurderingstype
Automatisk

Dato
19.01.2024

Tittel

Hvordan pedagogiske ledere tilrettelegger og følger opp barn som er blitt utsatt for omsorgssvikt

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Agder / Fakultet for humaniora og pedagogikk / Institutt for pedagogikk

Prosjektansvarlig

Velibor Bobo Kovac

Student

Ingvild Webb Dahl

Prosjektperiode

22.01.2024 - 15.05.2024

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 15.05.2024.

[Meldeskjema](#)

Grunnlag for automatisk vurdering

Meldeskjemaet har fått en automatisk vurdering. Det vil si at vurderingen er foretatt maskinelt, basert på informasjonen som er fylt inn i meldeskjemaet. Kun behandling av personopplysninger med lav personvernulempe og risiko får automatisk vurdering. Sentrale kriterier er:

- De registrerte er over 15 år
- Behandlingen omfatter ikke særlige kategorier personopplysninger;
 - Rasemessig eller etnisk opprinnelse
 - Politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning
 - Fagforeningsmedlemskap
 - Genetiske data
 - Biometriske data for å entydig identifisere et individ
 - Helseopplysninger
 - Seksuelle forhold eller seksuell orientering
- Behandlingen omfatter ikke opplysninger om straffedommer og lovovertridelser
- Personopplysningene skal ikke behandles utenfor EU/EØS-området, og ingen som befinner seg utenfor EU/EØS skal ha tilgang til personopplysningene
- De registrerte mottar informasjon på forhånd om behandlingen av personopplysningene.

Informasjon til de registrerte (utvalgene) om behandlingen må inneholde

- Den behandlingsansvarliges identitet og kontaktopplysninger
- Kontaktopplysninger til personvernombudet (hvis relevant)
- Formålet med behandlingen av personopplysningene
- Det vitenskapelige formålet (formålet med studien)
- Det lovlige grunnlaget for behandlingen av personopplysningene
- Hvilke personopplysninger som vil bli behandlet, og hvordan de samles inn, eller hvor de hentes fra
- Hvem som vil få tilgang til personopplysningene (kategorier mottakere)
- Hvor lenge personopplysningene vil bli behandlet
- Retten til å trekke samtykket tilbake og øvrige rettigheter

Vi anbefaler å bruke vår [mal til informasjonsskriv](#).

Informasjonssikkerhet

Du må behandle personopplysningene i tråd med retningslinjene for informasjonssikkerhet og lagringsguider ved behandlingsansvarlig institusjon. Institusjonen er ansvarlig for at vilkårene for personvernforordningen artikkel 5.1. d) riktighet, 5. 1. f) integritet og konfidensialitet, og 32 sikkerhet er oppfylt.

Vedlegg 3: Intervjuguide

Intervjuguide

Bakgrunnsinformasjon

- Hvilken utdanning har du?
- Hvor lenge har du jobbet som pedagogisk leder i barnehagen?

Barn utsatt for omsorgssvikt

- Hva tenker du omsorgssvikt er?
- Hvor går grensen for at du blir bekymret?
- Opplever du at du har god kunnskap og vet hva du skal gjøre når du finner ut/vet at et barn har opplevd omsorgssvikt?

Oppfølging av barn utsatt for omsorgssvikt

- Hvordan opplever du det å skille mellom normalutvikling og barn som er preget av omsorgssvikt sin utvikling?
- Hvordan opplever du å jobbe med barn som har opplevd omsorgssvikt?
 - Er det noe/noen situasjoner som oppleves mer utfordrende?
 - Når opplever du at du mestrer å jobbe med disse barna?
 - Skjer det at du ikke mestrer å jobbe med disse barna?
- Hva tenker du er viktig for å lykkes når det kommer til å jobbe med barn som har opplevd omsorgssvikt?
 - Hvordan tenker du at du kan bidra til at barn som har vært utsatt for omsorgssvikt opplever trygghet i barnehagen?
- Opplever du at det er behov for spesialpedagogisk hjelp for barn som har vært utsatt for omsorgssvikt?
- Er det noe du tenker barnet kan/bør skjermes for av situasjoner i barnehagehverdagen?

Tilrettelegging i barnehagen

- Er det krevende å organisere/strukturere avdelingen for å tilrettelegge for de sårbare barna?
- Hva gjør dere? (Hvordan arbeider dere i forhold til barnet/hvordan blir barnet ivaretatt i hverdagen?)

- Hvilke tiltak mener du kan være nyttig hos et barn som har opplevd omsorgssvikt?
- Hvilke tiltak gjennomfører dere når det er blitt bekreftet at et barn lever under omsorgssvikt?
- Er det noen spesielle metoder dere benytter dere av?
- Hva er din rolle i slike saker?
- Tenker du at du og de ansatte på avdelingen har nok kunnskap om omsorgssvikt?

Samarbeid

- Hvordan opplever du samarbeidet med barnehagestyreren i forhold til barn som har vært utsatt for omsorgssvikt?
- Hva er din rolle/ditt ansvar i slike saker, og hva er barnehagestyrers rolle?
- Hvordan opplever du samarbeidet med personalet på avdelingen i forhold til barn som har vært utsatt for omsorgssvikt?
- Hvordan opplever du samarbeidet med barnevernstjenesten, PPT eller andre instanser rundt barnet?

Foreldresamarbeid

- Var det barnehagen som meldte bekymring til barnevernet?
 - Hvis ja; hadde du/dere et møte med foreldrene på forhånd?
 - Hvordan opplevde du møtet?
- Hvordan opplever du samarbeidet med foresatte til barnet?
- Endret foreldrenes atferd seg/samarbeidet etter at omsorgssvikten ble avdekket?
- Hva tenker du barnehagen kan bidra med for å skape et godt samarbeid?
- Skulle du ønske noe var annerledes i noen av samarbeidene?

Avslutning

- Er det noe mer du ønsker å tilføye før vi avslutter?

